Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Олониитын-политическэ газетэ

1991 АПРЕЛЬ 23 ВТОРНИК № 81 (18204)

сэн 6 мүн.

Буряадай ССР-эй Верховно Советэй дүрбэдэхи сесси тухай

...ряадай ССР-эй Верховно Совет...рэ дүрбэдэхи сесси үсэ...апрелиин 22-то Советүүдэй ...конференц-зал соо хү...эхилбэ.

...Советэй Түрүүлэгшэ ...даев сессиие нээгээ. Түрүү...дэй депутадууд дүрбэдэхи ...субшэх асуудалнууд тушаа ...дурадхалнуудаа хэлэhэн ...шээнхэдэ, республикын хүн ...дэо хоолой продуктнуудаар ...тухай асуудал тус сесси дээ...ее үзэхэгүй гэhэн дурадхал ...Үндэб гэхэдэ, эдеэ хоолой ...ба энэнhээ урдахи сесси...рэ зубшэн хэлсэгдэhэн ха...шье тус асуудал зубшэн хэл...ай шидхэбэри абтаба. Удаань ...зубшэх зуйлнууд баталгада...ай ССР-эй Верховно Сове...рбэдэхи сесси дээрэ иимэ ...нууд зубшэн хэлсэгдэхэ юм: ...вна болон Федеративна хэл...проектнүүд тухай (элид...Буряадай ССР-эй Верховно ...Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев). ...публикын хүн зониие эдеэ ...хангалгые hайжаруулха та...нэнүүд тухай Буряадай ...Министрнүүдэй Советэй тоо...соон (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов).

3. Сэнгүүдые бии болголгын политика ба дэлгүүртэ оролгын эрхэ байдалда республикын хүн зоной социальна хамгаалгын хэмжээнүүд тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхи орлогшо В. К. Агалов).

4. Буряадай ССР-тэ гэмтэ ябадалтай тэмсэлые шангадхаха талаар хэмжээнүүд ба программа тухай (элидхэлшэ-республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов).

5. Буряадай ССР-эй Конституцида (Үндэhэн хуулида), Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Президиум тухай дүримдэ хүбилалтануу ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай (элидхэлшэ—Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев).

6. Буряадай ССР-эй Ажалай ба социальна асуудалнуудай талаар гүрэнэй комитедые Буряадай ССР-эй Ажалай министерство болгон хубилгаха тухай (элидхэлшэ—Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов).

7. Буряадай ССР-эй правительствын гэшүүдые баталха тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов).

8. Буряадай ССРэй районно болон городской сүүдүүдэй арадай судьянарые hунгаха тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй юстициин министр Ю. Б. Цыренжапов).

9. «Буряадай ССР-эй Верховно Советэй комитедүүд ба комиссинууд тухай» Хуули тухай, Буряадай ССР-эй Верховно Советэй комитедүүд болон секретариадай бүридхэлдэ зарим тэды хубилалтануудые оруулха тухай. (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгдэхи орлогшо В. В. Саржан).

10. Буряадай ССР-эй 1990 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай (элидхэлшэ — республикын финансын министр М. Г. Намсараев.)

11. «Буряадай ССР-эй депутадуудай этикын талаар комисси тухай» дүрим тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Верховно Советэй депутадуудай этикын талаар комиссиин түрүүлэгшэ А. Ц. Балдуев).

12. «Сэнгүүд ба сэнгүүдые бии болголго тухай» Буряадай ССР-эй хуули тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Верховно Советэй комитедэй түрүүлэгшэ И. Т. Павлов).

13. «Ой тухай» Буряадай ССР-эй Хуули тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо М. И. Семенов).

14. Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указуудые баталха тухай (элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Р. Б. Гармаев).

15. Элдэб асуудалнууд.

«Союзна болон Федеративна хэлсээнүүдэй проектнүүд тухай» асуудалаар Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Булдаев** элидхэл хэбэ. Түрүүшын элидхэл зубшэн хэлсэлгэдэ Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түсэблэлгын, бюджетно-финансын ажал ябуулгын, сэнгүүдые нарижуулгын, экономическа реформо бэелүүлгын, ажалай нөөсэнүүдэй асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ **И. Т. Павлов**, республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, Верховно Советэй Хуули гаргалгын, хуули ёhоной ба гурим ба журам сахилгын асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ **Г. К. Языков**, Буряадай ССР-эй арадай депутадууд **Н. М. Белоколодов, Л. В. Петров, Р. Б. Гармаев, И. С. Антонов, В. Р. Сектоев**, Буряадай ССР-эй Верховно Түдэй түрүүлэгшэ **А. О. Хериков** хабаадаба. Арадай депутат В. Р. Сектоевой дурадхалаар Союзна болон Федеративна хэлсээнүүд тухай асуудалые hайнаар, бүхы талаhаань зубшэхэ тусхай комисси бии болгогдобо. Тус комиссиин дурадхалнуудые Верховно Советэй сесси hүүлдэ дахинаа зубшэн хэлсэхэ юм.

Удаань Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** «Республикын хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые hайжаруулха талаар хэмжээнүүд тухай» элидхэл хэбэ. Тус асуудалаар Бурятагропромсоюзай түрүүлэгшэ **М. Н. Найданов** нэмэлтэ элидхэл хэhэн байна. Элидхэл болон нэмэлтэ элидхэлые зубшэн хэлсэлгэдэ арадай депутадууд — нарин сэмбын комбинадай директор **К. П. Альцман**, Улаан-Удын авиационно үйлэдбэриин нэгдэлэй слесарь-туршагша **Г. А. Дождикова**, Зүүн Сибириин түмэр замай электро-хангалгын Мысовая дистанциин заhабарилгын участогай начальник **С. М. Ибрагимов**, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад экономист **Л. А. Смолина**, Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **М. В. Михалев** болон республикын худалдаа наймаанай министр **М. Х. Херанутов**, Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ **Л. А. Бляхер** болон бусад хабаадаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Советтэ

РСФСР-эй Арадай депутадуудай гурбадахи (ээлжээтэ бэшэ) съездын 1991 оной апрелиин 2-ой шийдхэбэриие бэелүүлэн, 1991 ондо РСФСР-эй газар дээрэ худалдагдаhан эд барааанда налог тоолон гаргаха ба түлэхэ гурим тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй 1991 оной февралиин 20-ой 103-дахи тогтоолоор баталагдаhан дуримдэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет нэмэлтэ оруулжа, доро үгтэhэн хабсаргалтын ёhоор худалдагдаhан эд барааанда налог тохолгые болюулба гэжэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй мэдээсэлэй таhаг мэдээсэнэ.

РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, крайгүйсэдкомуудта, облгүйсэдкомуудта, Московско ба Ленинградска горгүйсэдкомуудта, автономито областьнууд болон автономито округуудай арадай депутадуудай Советүүдэй гүйсэдкомуудта худалдагдаhан арадай хэрэглэмжын эд барааанда ба хангалгада налог тохохо талаар нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүдые олгохо тухай асуудал хаража үзэхэ гээд дурадхагдана.

«Ветеран» түхэлэй магазинуудта (таhагуудта) зааг даhан эрхэтэдые налог түлэлгэhөө сүлөөлэх гэжэ шийдхэгдэбэ. Иимэ эрхэтэд арадай депутадуудай нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудаар тодорхойлогдохо.

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ 1991 ОНОЙ АПРЕЛИИН 19-нэй 359-дэхи НОМЕРОЙ ЗАХИРАЛТАДА ХАБСАРГАЛТА

Худалдаанай налог түлэлгэhөө сүлөөлэгдэhэн эд барааан

1. Эдеэ хоолой зуйлнүүд: малай тоhон, сыр, морожено, үрэ жэмэсэй консервэ, мяханай консервэ, шэнэ овощ ба үрэ жэмэс, hэрюун унданууд, мяханай амтатай продукци.

2. Рознично худалдаа наймаанай эмхи зургаануудаар худалдагдадаг ниитын эдеэ хоолой продукци.

3. Эсэгэ орондомнай үйлэдбэрилэгдэhэн пумаажан бүдеор оёгдоhон ба нэхэмэл дотор хубсаhан.

4. Худэлмэриин хубсаhан.

5. Шүдэнэй щётко, hахал хюhахада хэрэглэгдэдэг биирэ, нюурай мылэ, шүдэнэй паста ба порошок.

6. Синтетическэ угаадаг зуйлнүүд ба угаалай мылэ.

7. Зуруул.

8. hургуулиин - картографическа продукци.

9. Номуд ба библиотекэнүүдые бүридхэхэдэ үзүүлэгдэдэг хангалга.

10. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай hуралсалай номуд.

11. Юумэ боохо материалнууд ба үбшэнтэнэй хойноhоо харуулhалха зуйлнүүд.

12. Ургамалай эм домто түүхэй эд, аптекын амhарта, таглаха зуйлнүүд.

13. Нюдэнэй шэлэй хүреэ, нюдэнэй шэлэй, глаукомо үбшэнhөө hэргылхэ ба фотохромно линзэнүүд.

14. Эмнэлгын эмхи зургаануудта үгтэдэг эм домууд ба медицинскэ хэрэглэмжын зуйлнүүд.

ДЭЭДЫН ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

Республикын Верховно Советэй Президиумэй зал соо **Буряадай** алдарта композитор **Жигжит Абидуевич Батуевта Ленинэй орден барюулалгын баяр ёhолол болобо. Буряадай композиториуудай, республикын Соёлой министерствын, оперо, ба баледэй театрай түлөөлэгшэд** олоороо сугларба.

Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев баяр ёhололой суглаае нээхэдээ:

— Ж. А. Батуев зохёохы ажал ябуулгынгаа, үнэгрhэн 50 жэлэй хугасаа соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаа, Буряад мэргэжэлтэ хүгжэмэй хүгжэн дэбжэхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулаа. Хүгжэмэй бүхы жанринуудаар тэрэнэй бэшэhэн 300 гаран зохёол арадаймнай хүгжэмэй соёлой жасада хүндэтэ hуурилга эзэлэнхэй,—гэжэ тэмдэглээд, СССР-эй Президент М. С. Горбачёвой гар табилгатай Указай Грамотые үншажа барюулба.

Удаань «Хүндэлэлэй Тэмдэг» хоёр орденто, зургаан медальда хүртhэнтэйнь дашарамдуулан, Жигжит Абидуевичые республикын Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ Б. О. Цыренданшиев, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев, СССР-эй арадай артист Д. Ц. Дашиев болон бусад нүхэд халуунаар амаршалжа, дохёохы ажал хэрэгтэнь саашанхи амжалта, элүүр энхые хүсэбэ.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев (баруун гарhаа) композитор Ж. А. Батуевта үндэр шагнал барюулжа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Ажалай туг намилзаг лэ

...Ленинэй түрэhөөр 121 ...ой удэртэ зорюулагда...шалта коммунис суб...Захаминай аймагта ур...лаа адли эмхитэйгээр, ...хитэйгээр үнгэргэгдэ...ботник үнгэргэхэ талаар ...штабай хараалhанай ...совхозуудта тарилгада ...ай худэлмэри хэгдэ, ...сабшалан дээрэ наг ...зоогдэжэ тараагдаа, ...хүрэнгэ сэбэрлэгдэ...ник үнгэргэхэдөө, Соае...түйсэдкомуудай, ажа...хүтэлбэрилэгшэд тос...отаранууд болон ...дээрэ сэбэрлэлгэдэ эхэ...табиhан байна. ...гадна, совхозуудта ...нэнэй hургааг бэлэд...сабшалан, таряалан ...годобо. Аймагай бүхы ...оhэдынгоо нэгэ удэ...нгые субботникой жа...уулhан байна. Жэшээнь, ...совхозой 416 худэл...дэй 170 малшад тиигэ...бэб. Бэшэниинь үни...жо, бог шорой хаядаг ...болошоhон амаралтын ...hэргээгэ. 40 гаран хүн ...хашаалалгада ажал...түлүүрэй совхозой нэ...отделониин 80 гаран ...ршэд, мэргэжэлтэд ...нуудтэй арба гаран зве...боложо хубаараад, ...Цахир гэжэ газарта ...бэлдэбэ. Совхозой аха...ботехник А. Ш. Улдаа...амад вотэрач В. Ш. Со...ой, автогаражые эрхилэгшэ М-Ж. Ц. Цыденовэй, механик В. Д. Эрдынеевэй болон бусадай зэвэнонууд бүтээсэ ехэтэйгээр худэлжэ, звеногой гэшүүн бүхэн 50—100 hургааг бэлэдхээд, голлуулhан байна. Бухыдөо 4000 гаран hургааг бэлдэгдээ.

— Манай совхозой ажалшад, алба хаагшад субботнигой удэр политическэ ехэ эдэбхитэй байhанаа харуулба. Малшаднай хойто үбэлдөө горитой хохир бэлдэхын тула ехэ шэбэхэ гаргажа хатаагаа. hургааг бэлэдхэлгэдэ гараhан 800 хүнhөо гадна, үшөо 80 гаран хүн хабарай тарилгада техникээ, үрэhэеэ бэлдэhэн байна. Юрэдөөл отделониин нэгэшье ажалшан субботнигhоо арсаагүй даа,— гэжэ совхозой түс отделениие эрхилэгшэ Ринчин Дымбылович Дареев урматайгаар мэдүүлбэ.

Зэдын комбинадай зарим ажалшад, продснабай наймаашад субботнигоо хэдэн удэрөөр уридшалан үнгэргэжэ, 9141 түхэриг олоод, 1991—1992 онуудта комбинадай профилакторини дэргэдэ бодхоогдохо бассейнэй барилгын жасада оруулба. Апрелиин 20-дошье комбинадай олон цех субботнигоо эмхитэйгээр үнгэргэбэ. Барилгын хэрэгсэлнүүдэй цехэй коллектив энэ удэр 10 кубометр хюроодэмэл хаб-тагай, 1000 түхэригэй гэрэй хэрэгсэлнүүдые, 8 мянган хэhэг эрхим шанартай хирпиисэ гаргаа. В. И. Бутинай хүтэлбэрилгадаг модо бэлэдхэгшэдэй бригада ажалайнгаа вахтые ургэлжэлүүлжэ, 60 кубометр модо бэлдээ. Тэрэшэлэн комбинадай капитальна заhабарилгын участогай модошо дархашуул бригадирнууд Р. Д. Лубсановай, В. М. Федотовой хүтэлбэри доро байрын гэр заhабарилаа, Захаминай совхоздо теплицэ шэллээ юм.

— Субботнигто олоhон мүнгээ бултыень үхибүүдэй больница болон бассейн барилгада оруулхабди,—гэжэ участогай прораб Дэмбэрэн Цыденжапович Гармаев мэдүүлээ hэн.

Закаменск хотын бусад промышленна предприятинуудай коллективүүд ариг сэбэрые сахиха талаар хүдэлбэ. Зариманиинь ажал дээрээшье хүдэлөө. Захаминай госпромхозой зуугаад ажалшад хоёр мянган түхэригэй продукци гаргаба.

Аймагай hургуулинуудай 8000 гаран багшанар болон hургашад ленинскэ субботнигто хабаадажа, hургуулиингаа мэдэлдэ байhан талмайе, дүтэ оршодог үйлсэнүүдые, сэсэрлигүүдые, хотын парк сэбэрлэбэ, түмэр түдэгэ, хэрэгтэ хэрэггүй саарhа суглуулба. Худөөгэй hургашад нуга сабшалан, таряалан, гол горходой эрьенүүдые, ойн соорхойнуудые сэбэрлээ.

М. ГОНЧИКОВ, манай корр.

В. И. Ленинэй түрэhөөр 121 жэлэй ойдо зорюулагдаhан субботнигто

ХУБИЛАЛТАНУУДАЙ ҮЕДЭ

...Мүнөөдэр коммунис суб...той тоосоогоор зарим ...здолонинуудная худэлнэ. ...зариманиинь апрелиин ...субботник үнгэргэхэ гэ...идэнхэй. Эдэнэр мүнөө ...ин 16-най (түрэлхидэй ...амарhаная түлөө ажал...

...ботнигто хүнүүд ехэл ур...тай гараа гэ hаа, бүруу ...гэ сэнгүүд дээшэлээ, hуу...байдал урданайхиhаа hу...ваа. Гэмэрэлдээшэд ...гэбэ. Жабашье субботниг...дэлхэгүйбди гэhэн зон ...байна,— гэжэ проектно...шлонна барилгын «Бу...ой» ассоциациин үргэл...таhтай гэр барилгын 1-дэ...водой нэгдэмэл профкомой түрүүлэгшэ В. Ф. Конюков хөөрэбэ.

Заводой подразделениинүүд арендэ подрядай гуримаар худэлжэ байhанаа байгша оной янаарь hараhаа хэдэн бага предприяти боложо бүрилдөө юм. Тэрэ тоодо «Стандарт», «Барилгашан», «Интек», «Гипс», мүн кооператив «Перлит» ороолсоно. Банкда өөhэдын счёдтой, бэеэ даанги түхэлтэй болонхой.

Гипсобетонно хабтагайнуудые гаргадаг «Гипс» предприяти эгээл hаруул, эгээл томо цехүүдэй нэгые эзэлдэг юм байна. Субботнигто үраалhан ямаршье лозунг үгы, хүгжэмшье зэдэлнэгүй.

— Энэ үдэр олоhон мүнгэнэймнай 30 процентнь 47-дохи кварталай хүүгэдэй больницые барилгада эльгээгдэхэ юм. Үлөөшэнь—оёhэдымнай, заводой мэдэлдэ орохо, — гэжэ В. Ф. Коноковой хөөрэхэдэ, «Гипс» предприятиин мастер А. Е. Бадлуев hанамжаяа хэлэбэ:

— Субботнигой мүнгэнэй хэдынь, хайшаа эльгээгдэhые hүүлдэнь шалгажа үзэхэбди. Анханайхидаал адли юрэл найдаад байдаг саг үнгэрөө. Бага предприятинуудай цехомуудай түрүүлэгшэнэр энэ шалгалтада хабаадаха юм.

Энээнэй урда 1-дэхи КПД заводой ахамад инженер байhан С. А. Сыденов мүнөө «Гипсые» хүтэлбэрилнэ. Экономическа hайн мэдэсэтэй мэргэжэлтэ hэн тула коллектив соогоо хүндэтэй юм. Эдэнэр оёhэдын олзо доход абажа үрдинхэй. Тиимэhээ рознично үнэ сэнгүүдэй дээшэлхэдэ, худэлмэришэдэйнгөө тариф болон окладуудые дүшеед процентээр дээшэлүүлээ. Хүүгэдэй ясли, саадуудай, хамтын, мүн бага айл бүлэнүүдэй ажаhуудаг байрануудай түлөө түлөоhые предприяти бэе дээрээ даажа абаха юм.

— Иигэжэ оролдожо байхадань, субботнигоор юу хэхэ юмбибди гэжэ яажа болохоб... —гээд бетон шудхагшадай нэгэн хэлээ бэлэй.

Политическэ үгэ хүүр дэлгэхэ хүнүүд эндэ үгы, теэд тиимэ сүлөөтэйшье хүн үгы ха. Худэлмэриин хубсаhатай барилгашад ажалаа даамай шадамараар хэнэ. Санузелда, кухнида тодхогдодог hэрюусүүлгын түхеэрэлгэнүүдтэй хабтагайнуудые бүтээхэhээ гадна, энэ үдэр гоёолтын хабтагайнуудые хэжэ байгаа hэн. Саашадаа «Гипсын» коллектив дачын гэрнүүдые, гаражнуудые хабсаргаха хабтагайнуудые гаргадаг болохо юм. Иигэжэ олзо доходынь дээшэлхэ. Продукциин шанар hайжаруулаагүйдэ аргагүй. Худалдан абагшадай продукциинь голоо hаань, hалд hуумаар ха юм.

Бага предприяти завод хөёрой харилсаан тухай hонирхоо hэмди. Гүрэнэй захилаар хэгдэhэн гол продукцияа заводтоо худалдадаг, харин захилhаа гадуур продукцияа оёhэдын дураар наймаалха аргатай. Завод предприятиие эд материалаар, тулишын-эльшэ хүсэнэй нөөсэнүүдээр, ууралаар, үhаар хангаха зэргэтэй.

— Субботнигто олдоhон мүнгэн (больницын барилгада эльгээгдэхэhээ бэшэнь) заводтоо үлөогдэхэ гэнэт. Удаадахи субботнигто оёhэдтөө, бага предприятидаа үлөөгөө hаатнай, ямар юм?— гэhэн асуудал табибэбди.

— Үнэхөөрөошье, олон хүнhөо бүридэhэн захиргаан, нэгдэмэл профком манда хэрэгтэй гү, али үгы гү?—бодожо үзэхэбди. Үйлэдбэрилэгшэд — бидэнэр, заводой управлениие хүлhэншэлжэ абаhан зон болонобди. Анхан эдэнэй мэдэлдэ hаа, мүнөө тэдэмнай манhаа дулдыдана. Ямаршье хубилалта—оёhэдымнай гарта. Юрэдөөл, мүнөө жэлэй субботнигые хубилалтануудай үеын субботник гээд нэрлэмээр,— гэжэ С. А. Сыденовэй хэлэхэдэ, үнэншэмөөр лэ hэн.

Гэхэ зуура нёдондо болотор зааодой директор байhан В. Я. Убодоев «Стандарт» гэhэн бага предприятиие толгойлно гээд тэмдэглэмээр.

Гэр барилгада бага бизнесэй эхи табижа байhан hүбэлгэн бэрхэ С. А. Сыденов В. Я. Убодоев хөёрой, мүн бусадшье бага предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, эдэнэй коллективүүдэй үүсхэл, хэрэгүүд урагшатай байhай гээд хүсэмөөр.

Г. ДАШЕЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бетонщигууд В. Н. Дашиев В. В. Дашжапов хөёр;

А. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ЕХЭ МҮНГЭ ОРУУЛБА

Улаан-Удын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллектив түрүүшын ленинскэ субботнигой эхилhэн сагhаа хойшо энэ үүсхэлые дэмжэжэ, бусад предприятинуудhаа урид коммунис субботник үнгэргэдэг болонхой. Байгша оной мартын 28-да болоhон суглаан дээрээ, субботнигто бултадаа хабаадаха уряа гаргажа, бригада, локомотивуудай машинистнүүд дээшэлүүлэгдэhэн уялга абаа hэн,—гэжэ депогой парткомой секретарь В. Р. Мальцев митинг нээхэдээ хэлэбэ.— Тиихдээ зарим бригадануудкоммунис субботнигые угтуулан электропоезднуудаа графигhаа урид ябуулжа, арадай ажахыда хэрэгтэй ашаа зөөжэ эхилhэн байгаа.

Локомотивна депогой түрүү машинистнүүдэй нэгэн—пассажирнуудые зоодэг нэгэдэхи колоннын машинист-инструктор Г. И. Сайфутдинов бусадhаа түрүүлэн пассажирнуудые зоожэ, олоhон мүнгээ субботнигой жасада оруулhан байна. Мүн коммунистнүүд Н. Н. Лунтовский, В. А. Мостовой, Ю. А. Касьянов, машинистын туhалагша, коммунист П. Г. Минеев, Горхоной депогой машинист Г. С. Очиров болон бусад ехэ мүнгэ субботнигой жасада оруулба.

— Город шадархи нютагуудта ажаhуудаг пассажирнуудые зоодэг, ашаа шэрэдэг поезднуудые жолоододог колоннын машинистнүүдэй дундаhаа В. А. Бушмеловой ударидадаг поездын экипаж субботнигто олоhон мүнгээ ажалай ветерануудта, жаахан пенси абадаг машинистнүүдтэ үгэхэ гэhэн үүсхэл бусадhаа түрүүлэн гаргаhан юм. Тус колоннын энэрхы сэдьхэлэй энэ үүсхэлые бусад бригада, колоннонуудай гэшүүд дэмжэhэн байгаа,—гэжэ локомотивна депогой начальнигай орлогшо В. А. Сергеев хөөрэнэ.

Коммунис субботнигто зорюулагдаhан митингын дүүрэжэ байха үеэр Петровск-Забайкальскиин түмэр замай Декабристнуудай станциhаа субботнигто зорюулжа үнгэргэдэhэн эстафетын ашаанай поезд хүрэжэ ерэбэл даа. Митингдэ сугларагшад ашаанай тус поезд жолоодоhон хүндэтэ түмэр замшан Г. П. Митрошин, машинистын туhалагша, комсомол хубүүн Юрий Цырендоржиев гэгшэдые баяр ёhололой оршон байдалда үгтаба.

Улаан-Удэ станцида хүрэжэ ерэhэн эстафетын энэ поездые коммунист Н. К. Шибаноз, туhалагша Геннадий Горшков хөёр Слюдянка станци хүрэтэр абаашахаяа аян замаа үргэлжэлүүлбэ.

М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой коллектив субботнигой үдэр худэлжэ олоhон мүнгээ оёhэдынгөө хэрэглэмжэдэ үлеохэ юм.

— Урда жэлнүүдтэ субботнигой мүнгэн эб найрамдалай жасада эльгээгдэдэг hааб даа. Харин мүнөө hайндэртэ худэлжэ олоhон мүнгээ ажалай ветерануудта, нүгөөдэ заримыень түмэр замшадай үхибүүдэй hурадаг 65-дахи дунда hургуулида тэдхэмжэ болгон эльгээхэ гэжэ хэлээ hэмди,— гээд нүхэр Сергеев хэлэбэ.

Т. БАДМАИН.

БАЯРАЙ СУГЛААН

В. И. Ленинэй түрэhөөр 121 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан үсэгэлдэр, апрелиин 22-то, Буряадай оперо, баледэй академическэ театрай ордон соо болобо. Улаан-Удэ хотын ажалша коллективүүдэй, нинтын, партийна, совет эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, ажалай болон дайнай ветерануд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад суглаанда хабаздаа.

В. И. Ленинэй түрэhөөр 121 жэлэй ой тухай элидхэл РСФСР-эй КП-гэй рескомой секретарь Л. Ч. Нимаева хэбэ.

Суглаанай hүүлээр Буряадай искусствын уран бэлигтэн hайндэрэй концерт харуулhан байна.

* * *

Республикын ажалша колективүүдэй түлөөлэгшэд, депутадууд, РСФСР-эй КП-гэй рескомой, республикын Верховно Советэй болон олониитын түлөөлэгшэд баярай суглаанай эхилхын үрда тэхэнэ, Улаан-Удын Советүүдэй талмай дээрэ ерэжэ, В. И. Ленинэй хүшоодэ баглаа сэсэгүүдые табиба.

Манай корр.

ШАГНАЛ

Эрдэм-шэнжэлэлгын ажа ябуулгада аша габьяатай бай hанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй байгша оной апрелиин 18-най Указаар «Буряадай ССР-эй эрдэмэй габьяат ажал ябуулагша» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

Атанов Николай Иванович — Зүүн Сибириин технологическа институтай кафедрые даагша, экономикын эрдэм доктор.

Раидэлов Юрий Базаровича — СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай эрдэмтүбэй Никитын институтай hагые даагша.

Дэлгүүр: социальна хамгаалалтын асуудалнууд

ЗҮБ ХЭМЖЭЭНҮҮДЫЕ ХАРААЛХА, БЭЕЛҮҮЛХЭ

Албанайнгаа хэрэгээр ажалша коллективүүдтэ ошожо, олон хүнүүдтэй уулзаха, хөөрэлдэхэ ушар саг үргэлжэ болодог гэшэ. Улаан-Удын авиапредприятиин ниидэлгын отрядай гэшүүдтэй тээмэндэ уулзажа, нилээд саг соо хэһэн хөөрэлдөөн элеэр һакагдана. Тэдэнэр ехэ эрдэм мэдэсэтэй, бодото байдалые зүбөөр ойлгоно, зүб сэгнэлтэ үгэнэ гэжэ ойлгохоор байгаа һэн. Эдеэ хоолой зүйлнүүд, эд бараан дэлгүүр дээрэ юундэ хомор болооб, транспортна хангалгын тариф юундэ дээшэлүүлэгдээб гэхэ мэтын орёо хурса асуудалнуудтань үгэһэн харюумни тэдэниие ханаагаа гэжэ һананаб. Харин бүхы эд бараанай, эдеэ хоолой сэнгүүдэй дээшэлүүлэгдэһэнһээ уламжалан, хүн зоной ажабайдалай муудалга, социальна хамгаалалтын асуудалнууд тухай ойлгуулан хэлэхэдэ, тэдэнэр эрид буруушаана.

Сэхыень хэлэхэдэ, энэ талаар намда ойлгосогүй юумэн баһал олон. Реформо зохёоһон хүнүүдшье бүхы юумэ һайн ойлгоогүй гэжэ һанахаар. Харин энэ асуудалда тодо һонор харюу үгтэхэ ёһотой ха юм.

Энэмнай ороной правительствын удаадахи алдуу гү, тус реформо хэрэгтэй гү гэһэн асуудалнуудые табимаар болоно. Сэнгүүдэй реформо хэхэ хэрэгтэй, гэжэ хүн зон батаар ойлгонхой. Экономическа хуулинуудта харша сэнгүүдые тогтоолгын хуушанай гуримһаа арсахын тула энэ хэрэгтэй байгаа бшуу. Хэнэйшье мэдэһээр, хуушан сэнгүүд продукци үйлэдбэрилгэдэ хэгдэдэг гаргашанууд һаа бага, дэлхэйн сэнгүүдһээ доогуур һэн. Өөрынь үнэ сэнгһээ хямда продукцяар бүгэдые яагаашье һаа, хангахын аргагүй юм. Дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролгын үедэ сэнгүүдые тогтоолгын шэнэ гурим эрхэ бэшэ байгуулха хэрэгтэй болодог гэжэ бусад оронуудай дүй дүршэл харуулна.

Гэбэшье үшөө нэгэ асуудал заатагүй гаража ерэнэ. Дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролгын түрүүшын алхамай хэгдэжэ байхада, юундэ арад зоной ажабайдал муудхаагдаба гээшэб? Энэ хэмжээн ороние доройтон үналгын түйлда хүргэһэн бууруу шиидхэбэринүүдэй үргэлжэлэл болоно гү? Орон дотор тохёолдоһон эрхэ байдалда магад энээнһээ бэшэ шиидхэбэри үгы байжа болоо.

Обществын баян дэлгэр байлга мүнгэнэй эрьесээр бэшэ, харин экономическа хүгжэлтын, эд бараанай, материальна баялигуудай хэмжээгээр тодорхойлогдодог гээшэ. Тэд һүүлэй жэлнүүдтэ эд бараанай хэмжээнһээ ехэ мүнгэн эрьесэдэ орожо, горитой алдуу хэгдээ бшуу. Салин хүлһэ ехэ болгохо экономическа харша политикын бэелүүлэгдэжэ байхада, продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн эрид бага болгогдоһон байна.

Иигэжэ саарһан мүнгэнэй үнын буулгатай тэмсэхын тула эдеэ хоолой, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараанай сэн 2—3 дахин дээшэлүүлхэ баатай бологдоо. Энэ алхам хэжэ, эрьесэдэ байһан эд бараанай, мүнгэнэй хэмжээе тааруулхаар хараалагдана. Тиигэжэ эсэсэй эсэстэ хэрэглэмжын дэлгүүр дээрэ байдалынь һайжаруулагдаха зэргэтэй.

Обществын ажабайдалда ямаршье шэнэ юумэ нэбтэрүүлхэдэ, хангалтагүй муу үзэгдэлнүүд дайрвалдадаг гээшэ. Уридшалан энээниие таажа шэнжэлхэ хэрэгтэй. Үнэ сэнгүүдэй дээшэлүүлэгдэхэдэ, зоной һуудал байдал заабол муудадаг ха юм. Шэнэ сэнгүүдые зохёожо байха үедөө правительство элдэб бүлэг зоной: пенсионернүүдэй, залуушуулай, олон ухибүүтэй бүлэнүүдэй социальна байдалые хараада абажа, нэмэлтэ түлбэри зубөөр хэхэ гурим тогтоохо байгаа. СССР-эй Министрнүүдэй кабинедэй сэнгүүдэй реформо үнгэргэхэ тухай тогтоолтой танилсахада, энэ талаар олон юумэ бодожо үзэгдөөгүй байгаа гэжэ элирнэ. Орон дотор тохёолдоһон шахардуу хүндэ байдалые һуларуулха зорилготой салин хүлһэнэй реформо бэелүүлгэ дүтэлжэ байгаашье һаань, нютагай Советүүд, партийна, профсоюзай организацинуд, предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд социальна хамгаалалтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, илангаяа нэмэлтэ түлбэри хэлгэдэ, гол анхаралаа хандуулха ёһотой. Энэ асуудал зоной дура гутаангүй, түргэнөөр шиидхэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, мүнөө совет, партийна, профсоюзай органуудта хүн зонһоо гомдол орожо эхилээ. Нэмэлтэ түлбэри хэлгэ социальна хамгаалалтын түрүүшын нэгэ алхам болоно гээшэ.

Бүхыдөө социальна хамгаалалтын гурим нютаг бүхэндэ өөрын оксо үлгаатай байдаг. Нютагай байгаалиин эрхэ байдал, эндэ ажаһуудаг арадай һуудал, байдал, ёһо заншал, эдеэ хоолой рацион гэхэ мэтын юумэнүүд социальна хамгаалалтын нормативна документнүүдые зохёоходо хуу хараада абтаха ёһотой. Мүн элдэб бүлэг зоной олзо доход, ажалаар хангалга, эд бараанай, үнэтэ саарһанай, гэр байрын болон бусад юумэнэй дэлгүүр, материально-мүнгэн һангай, хуулиин талаар хамгаалха арга замуудые тодорхойлхо тон шухала. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхын тула түрүүшын алхамууд хэгдэжэ байна ха юм даа.

РСФСР-эй КП-гэй реском, Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Министрнүүдэй Совет ажалшадай һуудал байдалые хамгаалха хүдэлмэри хэжэ байнхай. Республикын экономикын дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн оролгын үедэ тэрэнэй хойшолонгуудай бага байхын тула хэдэн хуулинуудэй, тогтоолнуудай, бусад документнүүдэй проектнүүд зохёогдоо юм. Буряадай ССР-эй Верховно Советэй эзэлжээтэ сесси дээрэ энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхээр материалнууд бэлдэгдэнхэй. КПСС-эй рескомой секретариадай заседани дээрэ эдэ документнүүдые бэлдэлгэ хаража үзэгдөө, нүхэд В. А. Агалова, Д. Ю. Цыбикжапов, К. Д. Дагбаев мэдэсэл хэ хэн. Социальна хамгаалалтын гурим зохёолгоо партийна, совет, ажахын органуудай түрүүшын эзэлжэнэй зорилго болоодүй гэжэ эндэ тэмдэглэгдэһэн байна. Олониитэтэй үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэнгүй социальна хамгаалалтын нормативна документнүүд зохёогдоно. Элдэб бүлэг зониие тэдэхэ жасанууд, ноосэнүүд мүнөө болотор тодорхойлогдоогүй байнаар. Республикын хүн бүхэнэй тааруугаар ажаһуухын тула хэды мүнгэнэй хэрэгтэй байһые тооложо гаргагдаагүй.

Мүнөө үедэ юрын хүнэй һуудал байдалые хамгаалха, экономикые тогтууритай болгохо, энэ талаар ойлгуулламжын, үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулха, аша үрэтэй хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэһэн шухала зорилго партийна комитедүүдэй, партийна эхин организацинуудай урда табигдана. Республикын экономикые тогтууритай болгохо, арад зоной социальна байдалые хамгаалха хэмжээнүүдые зохёохо, бэелүүлхэ талаар министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, зарим томо предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоон партийн рескомой секретариадай мартапрель соо болоһон суглаанууд дээрэ шагнагдаһан байха юм.

Зүришэлдөөтэй, арсалдаатай асуудалнуудые шиидхэхын, энэ талаар хүн зондо зүбшэл үгэхын тула партийн рескомой бюрогой шиидхэбэрээр Ажалшадай социальна байдалые хамгаалха түб байгуулагдаа.

Энэ Түбэй соведэй бүридэлдэ ороһон мэргэжэлтэд элдэб асуудалаар ажалшадта туһаламжа үзүүлхэ юм. Партийн райкомуудай дэргэдэ нимэ түбүүд байгуулагдахаар хараалагдаба. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Нинтын эрдэмэй академиин эрдэмтэдэй, республикын эрхим экономистнуудай хэбаадалгатайгаар семинар байгша оной апрелиин 6-да үнгэргэгдөө һэн. Социальна хамгаалалтын асуудалнуудта зорюулгдаһан семинарта партийна, совет, ажахын 300 шахуу хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа юм. Аша туһатай энэ семинарай материалнууд партийн райкомуудта, горкомдо апрелиин 20-ной һүүлээр эльгээгдэхэ.

Партийн рескомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов апрелиин 15-һаа районуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалгануудые үнгэргэжэ эхилээ. Уулзалгын үедэ дэлгүүрэй харилсаануудта орохо, социальна хамгаалалтын асуудалаар тэдэнэр тоосохо, зүбшэл заабари абаха юм.

Социальна хамгаалалтын хүдэлмэридэ эгээл шухалань юун болоно гээшэб? Минии һанахада, ямаршье хүндэ байдалай тохёолдоходо, нютагай хүтэлбэрилэгшэд хүн зонойнгоо ажаһуудалые хамгаалха ашаг үрэтэй шиидхэбэринүүдые абаха ёһотой. Энээнэй тула заншалта бэшэ шиидхэбэринүүдэй түлөө харюусалгые хүтэлбэрилэгшэд өөр дээрээ даажа абаха ёһотой. Өөрыгөө хамгаалжа шадахагүй үтэлһэн ганса бэе хүнүүдта, һурагшадта, инвалидуудта, нарайлха эхэнэрнүүдтэ бодото туһаламжа үзүүлхэ зорилго коммунистнууд, партийна эхин организацинууд табиха ушартай.

Доройтоһон байдалһаа гарахын тула ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлхэ хэрэгтэй гэжэ ойлгуулха шухала. Имагтал энэ замаар дабшабал, хүндэ байдалһаа гарахёби.

В. УЛАНОВ,
РСФСР-эй КП-гэй рескомой социально-экономическа таһагые даагша.

Коммунистын ажал хэр

ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭ

Сагаан мүнгэн малгайтай Саяан уулын хормойдо оршодог «Восточные Саяны» колхозой Таһархайн һу һаалиин фермэ дээрэ Дари Жамбаловна Дэрбалаева 35 жэлдэ һаалишанаар ажаллана. Тэрэ гансашье колхоз соогоо бэшэ, харин бүхы Түнхэнэй аймагай һаалишадай дунда нэрэтэй солотой болонхой.

Тэрэниие Хойлер нютагай хүн зон ехэ багагүй һайнаар танидаг, хүндэлдэг юм.

Түрүү ажалшан эдэ олон жэлэй хугасса соо хэдэн мянган центнер һу хүдэлмэришэ гараараа шобторжо, гүрэндэ тушаагаа гээшэб? Юрэдөөл, тооложо гаргахань хүшэр шэнги. Дари Жамбаловна багаһаа хойшо адуу малай харуулһалгада ябаһан тула һаалишанай ажалые тон һайнаар шудалһан байна. Һүбэлгэн Дари басаган арай гэжэ 14 наһаяа гүйсэжэ ябахадаа, Таһархай һууринда Сталинай нэрэмжэтэ түрэл колхоздоо аха нүхэдөө дахажа, тэдэнэр шэнги хамтынгаа ажахыда хамсыгаа шамаад ороһон намтартай. Тэд тэрэ үеын залуушуул ажахынгаа хүл дээрээ гарахын тула аргагүй оролдосотойгоор, хүдэлхынгөө хажуугаар үдэшэндөө соёлойнгоо байшанда сугларжа, нютагайхиндаа зүжэг наада харуулдаг, тэдэниие хужарлуулдаг байгаа. Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ залуу зубүүд, эрэшүүл фронтдо абтажа, тэдэнэй түлөө басагад трактورта, комбайнда һууха баатай болоо һэн. Тэрээн дээрэһээ боложо. 16—17 наһатай басагадые МТС-нүүдтэ нээгдэһэн 4—5 һарын курсануудта бэлдэжэ, трактористын үнэмшэлгэ үгэжэ гаргадаг байһан юм.

Арбан зургаан наһатай Дари ажахынгаа зууршелгаар Түнхэнэй МТС-тэ дүрбэн һарын курса амжалтатайгаар дүүргэжэ үнэмшэлгэ абаад, сахаригтай мөөртэй ХТЗ маркын трактورта һуудадаа, ямар ехэзр баярлаа һэм даа. Залуу трактурист хүсэтэ түмэр агтаяа жолоодон, үдэр һүнигүй, эсэхэ сусахые мэдэнгүй газар хахалаа, борнойлоо, культивациихэ, сеялкэ шэрээ, таряа тарилсаа. Намартаа «Коммунар» комбайн шэрэжэ, таряа хуряалсаа. Һүниин һэрюун агаарта трактورай мотоор һайнаар, нэгэ жэгдээр хүдэлдэг. Тэд урдаһаашни халуунаар үлеэжэ, унтаха нойр хүргэдэг. Зүгээр фронтдо ами наһаяа гамнагүй дайлалдажа ябаһан аха нүхэдөө һанахадаа, бүришье зориг нэмэжэ, ажалдаа эршэмтэйгээр ороолсодог һэн.

Поли дээрэ ябахадаа, Дари басаганай гэдэргээ эрьелдэн харахадань, олон корпустой анзаһан дээрэнь баһал өөрынь наһанай прицепщик һуугаад хахалһан полиингоо захада хурэхэдэнь анзаһаа үргэжэ, һөоргөө загуундаа ороходонь, тэрээнэй доошонь табиха. Таһархайнгаа поли дээрэ һүнишье һаань, гансаараа ябана бэшэб гэжэ һанаагаа заһахадаа, дуу дуулаха дураниинь хүрэжэ, утаар татадаг һэн гээд тэрэ үедэ трактористаар ябалсаһан С. Г. Замбалова хөөрэдэг юм.

Дуунайнь нэгэ бадаг иимэ байгаа:

Трактор агтым аялга
Талын хүрьһэ доһолгоно.
Танил гансым аялга
Минии зурхэ долгисуулна,

—гэжэ хангюурдадаг һэн ха. Шадабари ехэтэй болоһон механизатор Дари басаган газар хахалгаяа 400 гектарта хүргэхынгөө хажуугаар баһа тулишэ арьбалжа, Түнхэнэй МТС-эй түүхэдэ оронхой. Дари тракторайнгаа материальна частьнуудые ехэ бэрхээр шудалжа гараһан туладаа, саг соонь техническэ харуулһалга хэжэ, тэрэнэйнгээ хүдэлхэ болзорые дунда эзргэнь хөөр жэлээр ута болгодог байһан юм.

1945 оной майн 9-дэ, Агуу-ехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн дүүрэжэ, манай совет ороной ниислэл хото Москвада илалтын салют үгтөө бэлэй. Тэрэшье үдэрнүүдтэ хүдөө нютагуудта дайнай үедэ ажал хүдэлмэри дээрээ үндэр амжалта харуулжа ябаһан хүнүүд партийн гэшүүндэ олоор абтаһан байна. Тэрэ тоодо Сталинай нэрэмжэтэ ажахын түрүү трактористнуудай нэгэн Дари Жамбаловна Дарбалаева

Коммунист парт
абтаа һэн. Дайн
жэ, сэрэгшэ
жа, гэр гэртээ
дайнай үедэ
һон ажахыгаа
ажалдаа шуумай
шэ. Дайнай хүш
хүдөө ажахын
дэ хүдэлжэ гара
хунгэншэг ажалд
тай болоо һааб
ерэһэн хүбүүд
лэгөө тушаажа
дай олониинь
нүүдтэ тугалашан
наар хүдэлжэ
дэнэй тоодо зал
ри Жамбаловна
түрэл нютагайнг
фермэдэ ошожо,
дые тушаажа аб
ехэл хүндэ
байна. Юундэб
үедэ малай эдиг
һолоомо өөндөг
гэдэ ашажа асар
тугалаа адуулда
бааһа өөрөө сэб
шань гаргадаг
ороохото эдэ
малда үгэхэ гэ
нэй зүүдэндэшэ
байһан юм. Тиим
малай байрануу
хоогдожо эхилэ
хура бороогой
рай доро һаал
һаадаг болоо
раха ехэ транше
дажа, энэ тэжэ
эхилээ бэлэй.

Коммунист Д
ва мал ажалда
харингүйгөөр ура
даажа абаһан
ехэзр һаахын
галнуудые тобш
жэлһээ жэл бүр
дэг һэн.

Һара жэлнүүд
ри Жамбаловнаг
бүришье ехэ б
хүдэлдэг нүхэд
хүндэтэй ябажа
пурган хүмүүжэ
нэрэ зэргэдэ хүр
нэй гээшэ. Мүн
малшадтай дүй
хубаалдажа ажал
садаг заншалтай.

Д. Ж. Дарбалаев
хараад үзэхэдэ,
Ганса 9-дэхи таб
гөөр 230,3 тонно
гүрэндэ тушаага
рэдэг автомаш
һаа, дунда зэрэг
мобиль хэрэгтэй

Даалгагдаһан х
зэргээр үнээн
һан 2691 килограм
даа, харин 1976
бүриһөө 3002 к
абтаа юм. 1986
раад үзэхэдэ, Та
мэ жэлэйнгээ тү
гүй ехээр үлүү
Тус фермэ дээр
жүүлэгшээр дай
ветеран О. Л.
жэлдэ ажаллажа
ha малшадта үг
Фермэ дээрэ һуб
дэггүй, барандаа
ажахынгаа эбэрт
ехэхэн нэмэлтэ
һархайн фермэ
О. Л. Хусаевые
эмшэн гэжэ нэрл
нөө тэрэ фермэ
Дарбалаевагай ш
Халтанова, С.
гэгшэд түрүүш
ябалсжа, Ажалай
Ажалай Алдар С
тын орденуудта

Бүхы наһан с
ажахыдаа ажалла
сахые мэдэнгүй
түлөө коммунист
баловна Дарбалае
го Хүндэлэлэй гр
үнэтэ бэлэгүүдэ
хай.

1973 ондо «Хүн
дэг» ордендо хүрт
тэрэшэлэн олон
хоздоо болон а
лишадай дунда ч
һон байха.

Д. Ж. Дарбалае
гаа амаралтада
Тэрэ коммунист
наа амар һуудаг
фермэдээ ошожо
шадта һургаал
үгэхын хажуугаар
гай Пленумэй,
тадуудай съезднүү
нүүдые тобшолон
гоор нүхэдтөө хе
юм.

Д. Ж. Дарбалаев
нистын нэрэ хүндэ
жа ябадагынь
манай штатны

Үндэр ургаса—үдэр бүриин оролдолгоһоо

ХҮНДЭ БАЙДАЛДА ХҮДЭЛБЭШЬЕ...

Он жэлнүүдэй ошохо бүри оршон тойронхи байгаали, сагай уларил муу тээшээ хубилжал байнхай. Энэнь ойлгосотой гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, һүүлэй 20—30 жэлэй туршада Хурамхаанай леспромхоз хэды ехэ тайгыемнай отолжо үгы хээ гээшэб! Урдань леспромхоз баргажан голой урда бэедэ модо бэлэдхэдэг бэлэй. Харин һүүлэй жэлнүүдтэ леспромхоз тэндэхи модоёо дуулжаже, баргажан голой хойто бэедэ модо бэлэдхэжэ эхилээ. Иигэжэ эдэ жэлнүүдтэ Шэбэрсын, Оолсын, Хүшэгөөрэй, Үмхэйн тужанууд отолгодожо байнхай. Хэнэйшье мэдэһээр, манай Уланхаанай совхозой ехэнхи нуга сабшалан баргажан голой эрьедэ оршодог юм. Хадаһаа эхи абадаг эндэхи уһа голнууд һүүлэй жэлнүүдтэ хатажа, шэргэжэ эхилээ. Эндэ гансал леспромхоз зэмэтэй. Нютагай зоной леспромхозой ажахы эрхилэлгые хэды буруушаагаашье һаань, Баргажан голой хойто захада модон бэлэдхэгдэнхээр. Тэрэниие болюулха зорилготойгоор арадай депутадуудай районно Совет тусхай шиидхэбэри абаһан байгаа. Тэд леспромхоз модо отололгоёо үргэлжэлүүлһэн зандаа. Тиимэһээ энэ асуудалые зүбоор, түргэнөөр шиидхэхэ саг тулажа ерэнхэй.

Урдань манай нютагта хабартаа дулаан, зундаа халуун, үбэлдөө яһала хүйтэн байдаг һэн гэжэ үбгэд хөөрэдэг. Тэдэнэй хэлэһэнэй ёһоор, сабшалан, бэлшээринүүдэй ногоон яһала һайн байһан юм. Харин мүнөө ногооной ургаса нилээд муудаа. Гол шалтагынь юуб? Эндэ олон харюу бии. Нэгэдэхээр, сабшалан нуганууда ёһотой эзэн үгы байһаар. Урдань, түрүүшын коммунануудай, артельнүүдэй үшөө эмхидхэгдээгүй байхада, нютагаймнай хүн зон оойэд өөһэдын буусануудтай байһан гээшэ. Эдэ буусануудай эзэд сабшалан нуганууда нюдэнэйнгээ сэсэгы мэтээр гамнадаг бэлэй. Жэлэй дүрбэн сагта иигэжэ малайнгаа хойноһоо нүүжэ ажаһуухада, газарай үрэжэлтэ хүрьһэн малай туруунһаа ехээр гэмтэдэгүй һэн. Гэхэтэй хамта сабшалангууд дээрэ тэрэ үедэ гансал наг шэбхэ гаргагдадаг байһан юм. Харин мүнөө...

Мүнөө сабшалан нуганууд дээрэмнай хүсэ ехэтэй техникэ хүдэлгэгдэнэ. Энэмнай нэгэ талаараа һайн ааб даа. Зүгоор бидэ энэ техникын туһаламжаар, өөһэдөөшье мэдэнгүй, хэды ехэ газараа һандаргаа гээшэбибди. Нэгэ иимэ жэшээ абажа харая. Һүүлэй жэлнүүдтэ хэды ехэ газар намагһаа хатаагдааб даа! Энэ талаар хэды олон гүнээгы һубагууд, ханаабууд, каналнууд татагдаа гээшэб. Намагуудые холын хараа бодолгүйгөөр хаа хаанагүй хатаахада, нютаг нугануудай газар уһан дээрэ шинг нойтон бага болоһон байха юм. Тиихэдээ, хэды ехэ газэр гэмтээгдээ гээшэб? Энээниие хэншье тооложо үзөөгүй. Гадна мелиоративна хүдэлмэри хэхын тула хэды ехэ мүнгэ зөөри хиидэ гаргагдааб даа.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, элиисэг хулиисагуудай үни зааяанһаа газарай үрэжэлтэ хүрьһые нангинда тосложо, тэрэниие хүрзөөр малтахаһаа байтагай, дүмэжэ гэшхэдэг байһан юм. Тэдэнэр газар дээгүүр ябахадаа, түсхай улатай гуталнуудые үмдэгшэ бэлэй. Хэдэн арбаад жэлнүүдэй туршада дээдын захиргаанай тогтоол болон заабаринуудые дүүргэхын тула хэды ехэ газар һалгаагдааб даа! Саашадаа газартаа иимээр хандахагүй аабза гэжэ найдагдана. Ушарынь гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ орон доторнай ехэ хубилалтанууд болоаша оролдолгоор лэ үнгэрһэн жэлдэ дүн хамта 35 мянга гаран центнер үбһэн үргуулагдажа, хуряагдаа бэлэй. Энээнэймнай 30 000 центнерынь нинтын адууһа малда гаргашалагдаһан, үлөөшынь үмсэдөө малтай хүнүүдтэ болохотой сэнгээр худалдагдаһан байна. Иигэжэ недондо гектар бүриһөө дунда аэргээр 12 центнер үбһэ хуряагаабди. Энэмнай бага гээшэ аав даа. Юуб гэхэдэ, нэгэ үедэ совхозоймнай суута луговод Д. И. Ухинов гектарһаа дунда аэргээр 30 гаран центнер үбһэ хуряадаг байһан юм. Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэржэ байна. Даши Изиевич мүнөө совхозой партбюрое удэридана. Тэрэнэй дүй дүршэлые совхозоймнай луговод Ш. Ц. Аранзаев халан абаа. Мүнөө Шагдар Цыдыпович яһала үндэр ургаса жэл бүри хуряана.

Манай Уланхаан нютагта ногоо, таряа ургуулхэнь тон хүшэр юм. Юуб гэхэдэ, хабартаа, зундаа газарай хурьһэн гүнээгыгоор гэдэнэгүй. Тиин сабшалан, нугануудай ногоон, таряанай ургаса хүсэд һайнаар эдеэшэжэ үрдинэгүй.

Март һараһаа эжахыдамнай сабшалан нугануудые һайжаруулха, тэдэнэй ургасые дээшэлүүлхэ талаар габшагай ажалай хоёр һара соносхогдоһон байна. Энэ үе соо ямар хүдэлмэри хэхэ тусхай түсэб зохёогоо бэлэйбди. Түсэбэй ёһоор, уһалуурини системэнүүдээр, мүн бүлүүр станцинуудаар 1720 гектар сабшалан уһалгадаха ёһотой юм. Энэ хүдэлмэримнай оройтожо эхилэгдээ. Юуб гэхэдэ, үбэлдөө сабшалангууд дээрээ мульһэ ехээр тошо халяаһан байнабди. Тиихэдэ гол горхонууд, нуурнууд соохи уһанай хэмжээнэй хэды багашье һаань, уһа бүлэдэг долоон станци ябуулжа эхилээбди. Луговодууд болон механизаторнууд станцинуудаа саг болзортонь һайн шанартайгаар зоһабарилаа бэлэй.

Сабшалан нуганууд дээрээ наг шэбхэ гаргаха, минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр оруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Үшөө намар байхада сабшалан дээрээ 2000 гаран тонно наг шэбхэ гаргажа үрдээбди. Гадна энэ хабар отара болон гүүртэнүүд дээрэ 1250 тонно наг шэбхэ суглуулжа сомообди. Энэмнай мүнөө сабшалан дээрээ гаргагдаха ёһотой ааб, эжахы доторнай тэрэниие удхажа ашаха оньһон түхөөрэлгэгүй дээрэһээ суглуулагдаһан газартаа хэбтэнхээр. Хэдэн жэлэй туршада иимэ түхөөрэлгэ оложо шаданагүйбди. Нёдондо «Бурятводмелиорациин» ПМК техникээр түһэлһан байна. Тиин ПМК-гай жасада энэ туһаламжынь тусаһан бага байжа, гол горходой уһан оройтожо ерээ. Энээниие бидэ хараадаа абажа, үбэлдөө сабшалангууд дээрээ мульһэ ехээр тошо халяаһан байнабди. Тиихэдэ гол горхонууд, нуурнууд соохи уһанай хэмжээнэй хэды багашье һаань, уһа бүлэдэг долоон станци ябуулжа эхилээбди. Луговодууд болон механизаторнууд станцинуудаа саг болзортонь һайн шанартайгаар зоһабарилаа бэлэй.

Сабшалан нуганууд дээрээ наг шэбхэ гаргаха, минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр оруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Үшөө намар байхада сабшалан дээрээ 2000 гаран тонно наг шэбхэ гаргажа үрдээбди. Гадна энэ хабар отара болон гүүртэнүүд дээрэ 1250 тонно наг шэбхэ суглуулжа сомообди. Энэмнай мүнөө сабшалан дээрээ гаргагдаха ёһотой ааб, эжахы доторнай тэрэниие удхажа ашаха оньһон түхөөрэлгэгүй дээрэһээ суглуулагдаһан газартаа хэбтэнхээр. Хэдэн жэлэй туршада иимэ түхөөрэлгэ оложо шаданагүйбди. Нёдондо «Бурятводмелиорациин» ПМК техникээр түһэлһан байна. Тиин ПМК-гай жасада энэ туһаламжынь тумэһээ энэ үрэһээ тон һайнаар тарижа, үргасыень һайнаар харуулжа, өөрын үрэһэтэй болохо гэжэ шиидэхэйбди. Иигэжэ тарималь ногоотой сабшалангуудаа дүй дүршэлтэй, харюусалга ехэтэй луговодуудтаа даалгажа үгэхэ гэжэ шиидээбди.

Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы луговодууднай сабшалан нуганууд дээрээ гараа. Тэндэ үнжэн, хонон хүдэлнэ. Луговодууднай эдеэ хоолоор мүүгаар хангагдана гэжэ сэхэ хэлэмээр. Элдэб хүрпээ, макароной зүйлнүүд, саахар, сай, тамхин дуталдана. Эдэ продуктнуудые хаанаһаа абаха болоһобибди? Гэхэтэй хамта луговодуудаймнай техникэдэ запас хэрэгсэлнүүд дуталдана. Тоһо, тулишөөр тиимэ һайнаар хангагданагүйбди.

Хэхэ хүдэлмэримнай ехэ. Бидэ энэ жэлдэ 30 мянган центнерһээ багa бэшэ ногооной ургаса ургуулхаар хараалаханхайбди. Луговодуудаймнай аша оролдолгоор энэ зорилгомнай бэелүүлэгдэхэл байха.

Ж. РИНЧИНОВ,
Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой луговмелиоративна бригадын бригадир.

АЖАХЫ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҺУРАЛСАЛ

Арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй үүсхэлээр апрелиин 9—13-най үдэрнүүдтэ Мухар-Шэбэртэ ажахынуудые хүтэлбэрилэгшэдэй, бухгалтер болон экономистнуудай һуралсал эмхидхэгдээ. Дэлгүүрэй экономикын асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха хэрэгтэнь Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи һуралсалай эрдэмэй - зүбшэлэлгын «Уникс» фирмын мэргэжэлтэд туһалжа, һонирхолтой хэшээлнүүдые үнгэргөө.

АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭД ТООСОХОНЬ

Арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй райсоведэй гүйсэдкомдо ээлжээтэ пленарна зүбөөн болобо. Хабарай тарилгада бэлдэлгые эмхидхэлгын, мүн һунгагшадай захяануудые бэелүүлгын талаар арадай түлөөлэгшэдэй ажал хэрэгүүд, бусадшье шиидхэлгээ хүлеэжэ байһан шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Хуули ёһо, нинтын эмхи гурим сахиха талаар район доторхи байдал тухай районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальник А. И. Краснов тоособо.

Манай корр.

Украиный ССР. Днепропетровск хотодо «Коминфо» гэжэ нэрэтэй бизнес-клуб нээгдэбэ. Областиин ажал ябуулагшад энэ клубта сугларжа, ажал хэрэгүүд тухайгаа хоорэлдэхэ, элдэб хэлсээнүүдые баталха, мүн амарха арга боломжотой болобо.

Тэдэнэй мэдэлдэ конференц-зал, выставкын зал, биржын шэнэ һонинуудые үдэрэй туршада хэдэ дахин дамжуулха арга тай телеаппаратуранууд тодхогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: выставкын таһагай инженер Е. Новицкая [зүүн таладань] референт Е. Фролова хоёр.

ТАСС-ай фотохроника.

СССР-эй МВД-дэ

«Москвагай муниципальна милици байгуулха хэмжээнүүд тухай» ба «Москвагай милицидэ хабаатай асуудалнуудаар РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар хэмжээнүүд тухай» Моссоведэй президиумэй 1991 оной апрелиин 8-най шиидхэбэринүүдые хаража үзөөд, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерство иимэ бодомжонуудые хэлэхэ шухала гэжэ тоолоно.

Моссоведэй президиум нютагай милици бүридхэхэ тухай асуудал РСФСР-эй Верховно Соведэй урда зүбөөр табина. «Совет милици тухай» 1991 оной мартын 6-най СССР-эй Хуулиин долоодохи статьягаар иимэ арга боломжо хараалагданхай.

Гэхэ зуура нютагай милици союзна милицидэ нэмэри болгон байгуулагдаха, «Совет милици тухай» СССР-эй Хуулиин 10-дахи статьягаар тодорхойлогдоһон уялгануудтай тэдэнэй уялганууд нариинаар зохилдуулагдаха ёһотой. Нинтын гурим сахилгаар, хүн зондо социальна ба хуулиин талаар туһаламжа үзүүлгээр, бусад зарим уялгануудые дүүргэлгээр нютагай милициин зорилгонууд хизаарлагдадаг гэжэ Эсэгэ ороной ба гадаадын ороннуудай дүй дүршэл харуулдаг. Тиимэһээ уголовно бэдэрэлгын, БХСС-эй подразделенинүүд болон бусад тэрэнэй бүридэлдэ оруулагдаха аргагүй.

Нютагай милици тухай асуудал хаража үзэхын урда тэр тэрэниие байгуулгатай бүхы асуудалнуудые һайса бодожо үзэхэ ёһотой гэжэ СССР-эй МВД тоолоно.

СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА БЭЛЭДХЭ

Калугын 14-дэхи дунда һургуули армиин тухай эхин эрдэм мэдэсэ хүбүүдтэ олгохо, офицер болохо хүсэл түрүүлхэ гэһэн зорилго урдаа табяа. Эндэхи багшанар үхибүүдтэ эртэннһээ мэргэжэл олгохо хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулна. Урааңда жэл эндэ «багшанарай «класс», нёдондо—«юридическэ класс» эмхидхэгдээ һэн. Харин энэ жэлдэ 9-дэхи класс дүүргэһэн хүбүүдые «сэрэгэй класса» мэдүүлгэ бэшэхыень һургуули урина. Тэрэнэй һүүлээр сэрэгэй училищида орохо аргатай болохо бшуу.

Гушан хүниие абаха конкурсдо хабаадахынгаа урда 9-дэхи классай һурагшад райвоенкомадай дэргэдэ медицинскэ шалгалта гараха. Мүн физическэ хүгжэлтынь хэмжээн нарин нягтаар харзада абтаха байна. Тус класста орохо дуратай хүн бүхэн сэрэгэй офицорнүүдтэй, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудтай нюур нюураараа хоорэлдэхэ.

— Облвоенкомадай хүдэлмэрилэгшэд манай үүсхэлые дуратайгаар дэмжээ, — гэжэ һургуулиин директор Л. Фролова хэлэнэ.—Бидэ муу бэшэ материальна баазатайбди. Компьютернуудай класс, сэрэгэй кабинет, буудалгын тир, хоёр спортзал, бассейн гэхэ мэтэ тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Һургуулиин сэрэгэй талаар хүтэлбэрилэгш

...УРЯАДАЙ ССР-эй МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДТЭ

...Советэй ...ын hаяхан үн... ...эдэрэй шуха... ...нууд зүбшэн ...публикын со... ...неска талаар ...гша оной нэ... ...н дүнгүүд ха... ...зарим про... ...предприятинууд ...гэнэй ёноор гү... ...даа продукци ...хамжээе доо... Министрнүүдэй ...гөө. Промыш... ...ленности баталаг... ...ануургэжэ ша... ...лын 17,4 миллион ...продукци үүрэндэ ...байха юм. 122 ...үйлдвэрнингөө ...болгулаа.

...волхоз, соахоз... ...удэлжэ эхилэн ...ондо залуу мэ... ...—17 процен... ...амбаловна Д... ...Унгэрhэн жэ... ...нютагайнгаа hу... ...дэ ошожо, 20-... ...шаажа абаад ...үндэ шэнгэ... ...Юундэб гэхэ... ...алай эдихэ хоо... ...о өөhэдөө шу... ...шажа асархаhа... ...адуулдаг, тэ... ...өөрөө сэбэрлэ... ...аргадаг байга... ...то эдеэ, шана... ...үгэхэ гэhэн б... ...үүдэндэшье ор... ...юм. Тиигэhээ... ...байранууд шэ... ...ко эхилээ. Зу... ...ороогоо орон... ...ро hаалишад ...болоо hэн. Сө... ...э траншейнуу... ...энэ тэжээл д... ...бэлэй.

...унист Д. Ж. Д... ...ажалдаа нэ... ...гөөр урагшаа... ...абаhан үнөө... ...ые тобир т... ...жэл бүхэндэ ...

...жэлнүүд үнэ... ...баловнагай дүй... ...ехэ болос... ...нүхэдэйнгөө ...ябажа, тэ... ...хүмүүжүүлэгш... ...огэдэ хүртэhэ... ...ө. Мүнөө тэр... ...ай дүй дүрш... ...жа ажалдань... ...ншалтай.

...Дарбалаевагай ...үзэхэдэ, нимэ... ...дэхи табан жэ... ...0,3 тонно ...тушаагаа hэн... ...автомашинада ...да зэргээр 13... ...эргээгтэй болоо... ...даhан жэлдэ... ...үнеэн бүрий... ...килограмм ...н 1976 онд... ...3002 килогр... ...1986 оной... ...хэдэ, Таhархаа... ...ингээ түсэбье... ...өөрөө. сэбэрлэ... ...то эдеэ, шана... ...үгэхэ гэhэн б... ...үүдэндэшье ор... ...юм. Тиигэhээ... ...байранууд шэ... ...ко эхилээ. Зу... ...ороогоо орон... ...ро hаалишад ...болоо hэн. Сө... ...э траншейнуу... ...энэ тэжээл д... ...бэлэй.

...ЭРГЭЖЭЛЭЭ ...ЭШЭЛҮҮЛНЭ

...ноо хамгаалгын ...ий инвалидуудай ...та госпиталиин, ...ралуудай медици... ...hурядай эрдэмтэ... ...база дээрэ врач... ...лэхэ дээшэлүүл... ...дэхэ hэн.

...ий врадуудай бо... ...ажаллынын нюу... ...өөр танилсуулха, ...ю мэргэжэл ол... ...ойоор нээгдэhэн ...оронойнхай олон ...ородуудай врач... ...мэргэжэл шудалжа ...ратайгаар хэшээл... ...—гэжэ тус гос... ...ад врач В. А. ...гэнэ.

...публикада түрүү... ...кандидат Б. Г. ...Бүряадай ССР-эй ...н В. А. Тарнуев, ...ов, Э. О. Башкеев ...лекциинүүдые ун... ...мто ургамалнууд, ...н зүгэй арадуудай ...өөрөө, дүй дүршэл ба бүсад олон тоото нюусануудтай дүтөөр танилсуулжа, hургажа гаргаба. Үбшэн хүнэй нервэ зүбөөр оложо, зүүгээр хадхажа эмшэлхэ онол арга тухай Б. Г. Бальжировай элидхэл илангаяа hонирхогдоhон, дуратайгааршье шудалагдаhан байха юм.

Элүүрые хамгаалгын министерство, Буряадай эрдэмтэдэй түб богони сагай хугасаа соо hурялсалай кафедрануудые эмхидхэжэ, курсада hурахаяа ерэгшэдтэ таатай зохид байра байдал түхеэржэ, эмхидхэжэ үгэhэн байна. Эдэнэр госпиталиин, Зүүн зүгэй арадуудай медицинын түбтэ, «Буратагпромпроект» институдай профилакторидо бүхы hуралсал, практикаяа гаражэ, мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, үбшэ аргалха үшөө нэгэ шэнэ үнэмшэлгэнүүдтэй болонхой, нютагуудаа бүсаба.

• Улаан-Удэ хотодо байгуулагдаhан Зүүн зүгэй арадуудай медицинын түбэй баян дүй дүршэлтэй, нюусануудтай дүтөөр танилсуулжа байха зорилготойгоор нээгдэhэн курсада hуралшадта үнэн зүрхэнhөө амжалта хүсэе.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

...ушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

ZVII

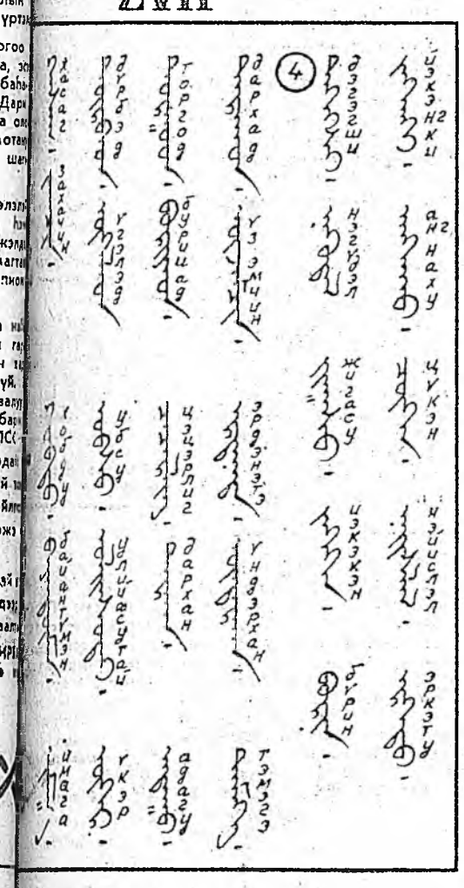

...ЭЛ

...hаа, сэрэ... ...ануудай нэрэнүүд: ...галтада ор... ...хасаг — казах, ...ледүүдтэ г... ...үрбэд, торгуд—торгуд, ...лагдаха ю... ...ургууд, дархад ...класста орог... ...урийнгхай — уряан, ...авто-hург... ...туба hаhан, захаг... ...хэшээ... ..., бүрийад — бу... ...болохо. ...умчин—үзэмшэн. ...пассые... ...гол хотонуудай нэ... ...босороло... ...нггэ—Сэлэнгэ гол, ...р жолоо... ...бдо нютаг, Убсу — ...сгаар п... ..., Дархан—Дархан ...хай үнэ... ...эрдэнэт хото, ...цида орон... ...—Алтанбулаг хото, ...ом.

...ой Арадай Роспуб... ...бисхэр дээрэ ажа... ...ануудай нэрэнүүд: ...хасаг — казах, ...рбэд, торгуд—торгуд, ...ургууд, дархад ...урийнгхай — уряан, ...туба hаhан, захаг... ..., бүрийад — бу... ...умчин—үзэмшэн. ...гол хотонуудай нэ... ...Сэлэнгэ гол, ...нютаг, Убсу — ...Дархан—Дархан ...эрдэнэт хото, ...—Алтанбулаг хото, Байантүмэн—Баянтүмэн хото, Улийастай — Улаастай хото, Цэцэрлиг—Цэцэрлиг хото, Үндэрхан—Үндэрхаан хото.

3. Табан хушуун малай нэрэ: хони—хонин, имага — ямаан, үкэр—үхэр, адагу—адуун, тэмэгэн—тэмээн.

4. Бүсад үгэнүүдэй тайлбари: дэгэгши — дэвшэ, йэкэнгки — ехэнхи, нэгүдэл — нүүдэл, ангнаху—агнаха, жигасу—загаhан, цүкэн—үсөөхэн, йэкэкэн—ехэхэн, нэйислэл—нийислэл, бүрин—бүрин, эркэгу—эрхэгэ.

ГУТАЛГҮЙ ГУТАЛШАД?..

Сотниковын промкомбинадай продукци — эрэшүүлэй hайн шанартай гутал, мүн hэеы гутал—хүн зон анхаhаа дуратайгаар хүдалдан абадаг байгаа.

Мүнөө энэ предприяти Сотниковын районно үйлэдбэриин управлении гэжэ нэрэтэй болонхой. Управленийн директор В. И. Таракановскийтой хөөрэлдэбэбди.

1990 ондо предприяти 776 мянган түхэригэй продукци гаргаhан байгаа. Бүхыдөө 16 мянган паар hэеы гутал нёдондо худалдаа наймаанда эльгээгдэhэн юм.

Хэрин мүнөө жэлэй эхинhээ үйлэдбэри урагшагүйдэнхэй. Хуушан эд, материалнуудаа эдэнэр хэрэглэн хүдэлнэ. Энэньшье дуулhаха түйлдаа хүрэнхэй. Ядуу байдал тогтобо.

Хуушаhан техникэ ашаг үрэгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ, цехүүдэй байшангууд hэльбэн зahагдахаар болоо. Гушаад онуудай барилга ха юм даа. Гэхэhээ гадна котельнэ хангалтагүйгөөр ашаглагдана.

Үбэлэй хүйтэн үдэрнүүдтэ дулаанай дуталдаhан ушаhаа үйлэдбэри зогсоогдодог байгаа. Дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда эд, материалнууд дуталдахаhаа гадна, продукциин үнэ сэн hураггүй ехээр дэшэлээ.

hэеы гутал дарадаг цехэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэбэбди. Диилэнхи олонхинь эхэнэрнүүд мүн. Ажалай эрхэ байдал тухай эдэнэр хөөрэнэ. «Бүхы халаанаа хүл дээрээ үнгэргэдэг юм. Тооhо тортог ехэ, шииг нойтотой. Үшөө эд, материалнууд дуталдаха. Эндэhээл продукциин голодоhон, эхэнэрнүүдэй гомдол эхитэй ха юм. Хүдэлмэришэдэй хуулита эрилтые ойлгомоор лэ гээшэ. Иигээд лэ материал үгы дээрэhээ ажалаа зогсоохо, гуталгүй гуталшад болохомнай гээшэ ха»,— гэжэ эдэнэр шоглон hагад дуугарна.

А. Д. Григорьев тухай hайшаалай-үгэнүүдые хэлэмээр. Предприятиин автомашинын жолоошоншье hаа, хэрэгтэй. сагтань тус цехэй хүдэлмэрилэгшэдтэ туhалдаг юм. Эхэнэрнүүд булта Александр Дмитриевичые магтана, эрхим шадабаритай гэжэ тэмдэглэнэ. hайнаар хүдэлэгшэд үшөө хэд бэ гэхэдэ, Г. А. Третьякова, О. К. Перелыгина, Т. А. Перелыгина, гутал оёгшод Владимир Раднаев, Виктор Белобородов гэгшэд мүн. Эдэнэр дулаахан, зөөлэн гутал уллан оёходоо бэрэхэнүүд юм. Хүдэлмэришэн зон хангалга hайн байгаал hаань, хамаагүй хүдэлхэ ха юм.

П. БУРМАКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Перелыгина, О. Перелыгина, Г. Третьякова гэгшэд гуталай шанар шалгана.

Авторай фото.

ТАСС: Уншаа, дуулаа hэн үү?

• Наркотигуудые худалдаха хэрэгтэ улам олон американ пенсионернүүд хабаадалсадаг болоно. Финансова байдал тон түргэнөөр hайн болгохо арга боломжо олгодог хадань иимэ юумэн үзэгдэнэ гэжэ Балтиморой полициин хүдэлмэрилэгшэд тоолоно. Гадна үндэр наhатай байhаниинь найдамтай халхабша боложо үгэнэ гээшэ. Үнэхөөрөөшье, сагаан тархитай хүгшэн иимэ ябадал гаргаха юм гэжэ хэн hэжэглэхэб даа?

• Австридахи Капфенберг хотодо ажаhуудаг пенсионерка Фредерика Функель бүхы наhан соогоо эльгэ суглуулдаг юм. Гол-мүрэнэй, далайн болон сүл губиин эльгэ хэhэн нэгэ мянган шахуу амhарта мүнөө коллекцидэнь тоологдоно. Эрдэмтэд, холын далайнуудаар тамардаг капитанууд, түрэл гаралнуудынь болоод танилнуудынь энэ хараха янзада уймар хэрэгтэнь туhалдаг, хүгшэнние урмашуулдаг байха юм.

• Жэл бүхэндэ нэгэ миллион шахуу тонно шарагдаhан француз хартаабха американецууд түргэн эдеэлүүлдэг кафенүүд соо эдидэг юм байна. Хартаабха өөрөө ямаршье хорогүй юм аабза. Зүгөөр тэрэнние шарахада хэрэглэгдэдэг гахайн өөхэн соо холестерин ехэ байдаг тула хүнэй зүрхэнэй-hудалай байгууламжые түргэнөөр hандаргадаг байха юм.

Небраска штадта ажаhуудаг Фил Соколов гэжэ бизнесмен эдэбхитэй кампани эмхидхэжэ, гахайн тоhон дээрэ хартаабха шараха ябадалда эсэргүүсэбэ. Тиигэжэ «Макдональдс» болон «Пицца Хат» фирмэнүүд хартаабхаяа ургамалай тоhон дээрэ шарадаг болохо тухайгаа мэдээсэбэ. «Маhай олониитэ айхабтар ехэ юумэ хэжэ шадаха байна. Илангаяа тарган, бүдүүн бэтэй хубинь...» — гэжэ Соколов hанамжална.

• XX зуун жэлэй эхиндэ Энэдхэгэй джунгли соо хэдэн арбаад мянган эреэн гүрөөhэнүүд ябадаг байгаа. Зүгөөр хайра гамгүйгөөр хюдаhанhаа болон бүсад зарим шалгагаануудhаа боложо, 60-аад онуудэй hүүл багта оройдоо 1827 толгой эреэн гүрөөhэн үлөөд байгаа бэлэй. Тиигэжэ эдэ амитадые харуулhан доро...абаха баатай болоо. 1972 онhоо эхилжэ, Энэдхэгтэ эреэн гүрөөhэнүүдые ходо тоолодог болоhон байха юм. Тиигэжэ hүүлэй мэдээнүүдэй ёноор 4200 гаран толгой эреэн гүрөөhэн бии болонхой.

• Америкын Холбоото Штадуудтахи Сан-Антонио хотодо эрдэм ухаанай урда нэрэ хүндэтэй шимпанзе hармагшануудай байрлаха пансионат бии болгохо шиидхэбэри абтаба. Эдэ hармагшануудтуршалганнуудта хэрэглэгдэжэ байhаан наhатай болоhон байна. «Эдэнэр бултадаа таба-табаараа таhалганууд соо байха. Тэндэнь бүхы хэрэгтэй юумэн үгтэхэ. Тон hайн медицинскэ хангалга, эрхим эсэд хоол, үнгэрхэдөө зугаа наадан hармагшануудта дурадхагдаха» гээд пансионадай гурим соо бэшэгдэнэ.

• РСФСР-эй Верховно Соведэй Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ Станислав Смирновой хэрэг хаража үзөөд, РСФСР-эй Компартийн ЦКК тэрэнние партинhаа гаргаха гэhэн шиидхэбэри баталан абаба. Юундэ иимэ шиидхэбэри абтааб гэхэдэ, тэрэ «РСФСР-эй hуралсалай эмхи зургааануудые партийн нүлөөнhөө аршалха тухай» документ доро гараа табиhан байха юм. Иигэжэ ямаршье парти дотор наринаар сахигдаха зэргэтэй журам С. Смирновоо бүдүүлигэр хазагайруулhан байха юм.

• Манай орон соо мүнөө үедэ олошороод байhан гэмтэ ябуулганнуудта хари оронуудай эрхэтэдшье өөhэдынгөө хубита оруулдаг юм байна. Жэшээлхэдэ, 1989 ондо хари оронуудай эрхэтэдэй 351 гэмтэ ябуулганнуудые гаргаhан байгаа hаань, 1990 ондо 496-да хүрэhэн байха юм. Эгээл олон гэмтэ ябуулганууд Россин Федерацида (323) гаргагдаhан байна. Гадна Украинын ССР-тэ 63, Республика Кыргызстанда 37, Белоруссиин ССР-тэ 26 гэмтэ ябуулганууд гаргагдаа. Эгээл дэлгэрэнги гэмтэ ябуулганууд хадаа хонжоо наймаа хэлгэ, валютна операциинуудтай гурим хазагайруулга, контрабанда гэхэ мэтэ болоно.

• Совет космонавтнуудтай хамта хари оронуудай астронавтнууд баhал ниидэхэ байна. 1989 онhоо хойшо англичануд 28-тай Хелен Шарман (Шеффилд хотодо түрөө) болон 35-тай Тимоти Мейса (Катарик хотодо түрөө) гэгшэд ниидэлгэдэ бэлдэнэ. Совет талаhаа подполковник Анатолий Павлович Арцебарский, Сергей Константинович Крикалев, подполковник Александр Александрович Волков, Александр Юрьевич Калери гэгшэд мүн лэ бэлэдхэл гаргана. Совет-англиин ниидэлгэ байгша ондо болохоор түсэблэгдэнэ.

1991 оной октябрь соо совет-австриин ниидэлгэ болохоор хараалагдана. Австриин эрхэтэд Клеменс Лоталлер болон Франц Фибер гэгшэд бэлдэжэ байна. 1992 ондо совет-француз экипаж замбуулинай дайдада гараха гээд хараалагданхай.

• 1990 ондо армиин болон флодой партийна организациинуудта 41 мянган хүн партиин эзргэдэ абтаа. Тиигэжэ нёдондонойхиhоо 3,7 процентээр олон хүнүүд партида абтаа гээд тэмдэглэмээр. Партида абтаhан зоной тоо партиhаа гаража ошогшодой тоohоо 20 процентээр олон байна. Партида абтаhан 10 хүнэй 8-ниинь офицернүүд, прапорщигууд болон сэрэгэй-hуралсалай эмхи зургааануудай курсантнууд болоно. Партида орогшодой 97 процентнь 30 наhа хүрөөгүй зон юм.

• Миасс хотодо ажаhуудаг Георгий Злобин юрэ бүсын баанитай юм. Тэрэнь автоприцеп дээрэ табигданхай. Хэйшан гээд уурал гаргадаг юм гэхэдэ, түмэр хайрсаг соо кварцева шулуунууд хэгдэнхэй. Тэдэнь паяльна лаампаар халаагдана. Тиимэhээ уhа хаяхада, ёhотой гоё уурал гарадаг. hайн юумэниинь гэхэдэ, дуратай газартаа абаашаад, бүсэ угаахада болохо байна. Илангаяа үбэлдөө соолгын хажууда абаашаад, Злобинтон бүсэ угаадаг. Хуhан венигээр бүсэ халаажа, халаажа хүйтэн уhа руу шунгахада гоё ха юм.

(«Гласность», «Восточный экспресс», «Господин народ», «Самарские известия», «Аргументы и факты» газетэнүүдhээ).

ТАСС: Түби дэлхэй мүнөөдэр

БУХАРЕСТ.

Румынийн магазинуудта эдеэ хоолой зүйлнүүд мүнөө гурба дахин үндэр үнэтэй болобо. Үнэ сэн хөөрдохиёо нэмэхэ үедэнь хилээмэнэй, мяханай, загаhанай, hүнэй сэн 200 ба 300 процент дээшэлээ. Хүүгэдэй хубсаhан ба гутал, эмүүд болон медицинскэ хангалга 400 процент дээшэлбэ. Гэр байрада хэрэглэгдэдэг эд бараанай, тамхинай, нитын транспортын үнэ сэн хэды дахин дээшэлүүлhэнэй hүүлээр тэбхэр хахад жэлэй үнгэрhэн хойно дахяад сэнгынь нэмэгдэhэн байна.

Бүхы юумэнэй үнэ сэн хөөрдохиёо дээшэлүүлээд байхадань, хүн зон үгыржэ, зобохо тулиха туйлдаа хүрэхэнь гээшэ гү? Теэд Петре Романай кабинет эдеэ асуудалнуудые хаража үзэбэшье, ямар шиидхэбэри абаhан тухайгаа мэдээсэнэгүй. Ашаг үрэгүйгөөр бүтээн гаргагдадаг эдеэ хоолой зүйлнүүдэй гаргашье ялагаад харюулха байhан тухайгаа правительство мэдээсэнэгүй.

ВАШИНГТОН.

Президент Джордж Буш жэл бүри гарадаг медицинскэ эмшэлгээ эхилхэнь гээд Сагаан байшан мэдээсэнэ. США-гай администрациин толгойлогшо Мэрилен штадай далайн-сэрэгэй медицинскэ түбтэ энэ шалгалта гараха болоно. Джордж Буш дүрбэн часай туршада госпиталиин бүхы врачнарта шалгуулха юм.

Нёдондо жэл эндэ шалгуулхадань, 66 наhатай Президентын зүүн нюдэн глаукомотой гэжэ врачнар тодорхойлоо hэн. Энэ үбшэнэй эхилжэ байгаа үедэ ургалхын тула нюдэндэ дуhааха эм бэшэжэ үгэhэн байгаа. Гэбэшье Президентдэ энэ эм хэрэггүй гээд hүүлээрнь врачнар шиидэhэн байна. Юуб гэхэдэ, нюдэнэйнь хараса hайн зандаа байгаа бшуу. Мүнөө Джордж Бушай бэе махабад эрхим hайн гээд медицинын мэргэжэлтэд тоолоно.

БУЭНОС-АЙРЕС.

Хүүгэдэй врачнарай ассоциациин үүсхэлээр үнгэргэгдэhэн шэнжэлгэнүүд Аргентинын үхибүүдэй байдал тон муу байна гэжэ тэмдэглэнэ. Орон дотор жэл бүри 20 мянгаад жэл хүрөөгүй хүүгэд наhа барана. Тэдэнэй олонхинь хүйтэ абаhан, эдеэ хоолой зүйлнүүдhээ хорлогдоhон болон бүсад үбшэнүүдтэ нэрбэгдэhэн байдаг. Эдэ үбшэнгүүдые эндэ аргалдаггүй юм. Медицинскэ хангалга үнэтэй — үгытэй зон хүшэ хүрэхэгүй.

ОТТАВА.

Канадын нэгэ фермертэ хоёр жэлэй туршэда ямаршье мал барихагүй гэhэн хорилто хэгдээ. Юуб гэхэдэ, тэрэ малда дурагүй байhаная харуулаа бшуу. Барижа байhан малдаа хэрэгтэй хэмжээнэй тэжээл үгэдэггүй байгаа гэжэ мэдэрhэнэйнь удаа фермер Альберт Лешерту гэгшэдэ нимэ хорилто хэгдээ.

ЭРТЭ УРДЫМНАЙ ӨӨУН БЭЛИГЭЙ ДЭЭЖЭhЭЭ

СААРhАН ШУБУУН ЗОХЁОЛ

Урда сагта буряад арадай дунда «Субашид» гэhэн зохёолнууд ехэ дэлгэрэнхэй hэн. Юрынхеэр хэлэхэдэ, hургаалнууд болоно. Тэдэнние гол түлэб үндэр зиндаатай лама багшанар зохёодог байгаа юм.

hургаалнууд hайн hайхан удхатай, зоной дунда бэеэ зүбоор абажа ябаха, «өөhэдынгөө ухаан сэдьхэлые, харуулhандал адли, сэбэрлэжэ ябаха», «муус хэжэ байгаа амитанhаа холуур зайлан ябаха» гэхэ мэтэшэлэн гашай табидаг hэн.

Эдэ зохёолнууд Бурхан багшын hургаалhаа Энэдхэг, Түбэдэй эрдэм шажанhаа үг изагууртай байха. Гэбэшье холын оронуудhаа абтаhан түхэл хэлбэрние үндэhэ болгон, монгол үгсаатан өөhэдынгөө түүхын, hүүдэл байдалай дүй дүршэлые, hэшхэл бодолойнгоо онсо шэнжые эдэ hургаалнуудта эрхэбэшэ оруулhан жэшээтэй. Тиимэ зохёолнууд захагүй олон hааб даа. Гэбэшье имагтал Худанай дасанай Эрдэнихайбзан дооромбын зохёоhон «Бэлигүүн толк» совет үедэ миил 500 хэhэгээр 1967 ондо хэблэгдэжэ, үсөөхэн уншагшадта хүрэhэн байха.

Манай хёмороото үедэ эдэ hургаалнуудэй үлэмжэ удха шанартай, хамта олоной нангин хэрэгтэ аша туhатай байхань хэлсээнгүй. Илангаяа сухалтай зүрюу, харуу хомхой, альбан мэхэтэй зон энээнние уншаад, буруугаа мэдэржэ, зангаа зahажа абаха, хүсэлэнтэй болохо аалам!

Анхан хуушан монгол үзэгөөр бэшэгдэhэн иимэ нэгэ зохёолhоо хэhэгүүдые уншагшадай анхаралда дурадханабди.

ЭРТЭ УРДА САГТА НОЁН ХУТАГТА РАБЖЫН ЗОХЁОhОН СААРhАН ШУБУУН ЗОХЁОЛ БОЛ, УШАРЫНЬ СААРhАН ДЭЭРЭ БЭШЭhЭН hУРГААЛ НИИДЭhЭН ШУБУУНДАЛ АДЛИ ОЛОН ХҮН ЗОНДО ХАРАГДАН УНШАГДАХА БОЛТОГОЙ.

ГУЙЖА хэлэхэдэ, урмашаха бэлэй, шэрүүнээр хэлэхэдэ, доротомой, аалин намдуу хэлэхэдэ, анхармой, худалаар хэлэхэдэ, хүндэгүй боломой, үнэн хэлэхэдэ, үлзытэй боломой. Олонтой зүбшэжэ хэлсэбэл, hанаhанаа хэлэхэгүй байжа магад.

Энэ hургаал өөрынгөө hанаашаар ябагша зүрюу хэдэр хүнүүдтэ хэлэгдэбэ: хамаагүй хараабал, найдабаригүй боломой.

Яаралтай хэрэгээр ябатараа, хүнтэй hуубал, ябадал бүтэлгүй боложо, холо байбал, орхигдошохо. Ямар бэ замда гараад, болзолдонгүй ябөбал, өөдэгүй мууда тоологдомой.

Олон үгэ хэлэбэл, шашаг шалшаганаур гүүлэмой, сэсэрхэн хэлэбэл, хардажа байна гүүлэмой. Гэмгүйнь гэмтээдэ хэлэгдэжэ болодог, гэмтээе гэмгүйдэ хэлэгдэжэ болодогшье ушар бии. Эблэрбэл, хардаба гүүлэхэ магад, хэрэлдэбэл, гомдолсомой.

АЙ, ХӨӨРХЭЙ, гансаардажа, муу ябадал болобол, хүнhээ жэшээ абажа ябаарай.

Хүнэй хүсөөр hайн ябаад, hэшхэлгүй хэтэрхэ хүн байдаг. Хүнэй нэрээр нюур...олоод, бөөе мартадагшье зон бии. Хүнэй юумээр баяжаад, элдэб үгөөр бардамаар хэлэмой. Өөдэргэ дээшээ ябахада, атаархамой, дорой дооро ябахада, дорожолон хэлэмой.

Энэ сагта алхалжа ябаа ноёд, hайд, тушэмэд болон харюу абахые hанадаг үгэлигын эззд, бүхыл юумэ түйладаг арад зонhоо эхилэн, энэ юртэмсэдэ эрдэм ном, мэдэлгэ ехэ, ушар ойлгохо, гэбэшье hайн нэрэ, албан тушаал олохын тулада, эд зоориин тулада, ном номнохо нэрын тулада би буян үйлэдөөб гэхэ ёhо гарадаг бии, үгэлигэ үгэжэ, жиндаг шаби бололсоод, шанаргүй ябадалай болоходо, өөhэдөө муудалдаhан аад, тэрэнээ мэдэхэгүй, баhа саг муудаа гэжэ хэлсэмой.

Мүн хүнэй бэе табан махабод холбогдожо, хүн боложо ябаха ёhотой тула, хүүгэдтэ зорюулжа элируулбэл, 1) шорой махабод, 2) хии махабод, 3) уhан махабод, 4) гал махабод 5) модон махабод. Түмэр гэдэгынь мэнгэ зурхайда оролсоно.

Бэеэрээ мууе хэнгүй зүб hайнаар ябахые тус hургаал хэлэнэ, мууе хэжэ байгаа амитанhаа холуур зайлан ябахые хэлэнэ. Сухалай мунхагта хурса хутагаар отолуулhандал зоболонтой амитад хөөрхэй. Өөрынгөө ухаанда энэ наhанай ябадал буруу муугаар хэжэ зобоhон амитан бүгэдэ хөөрхэй. Уурлажа сухалдахадаа, дуугархаа болидог, баярлахадаа, олон үгэ шашаха, үбгэд, хүгшэдтэ бадашаха, залууда нялтаганаха, хөөрдэхэ, эшэхэгүй мунхаг амитан бүгэдэ хөөрхэй.

Эзэндээ таараhан хубсаhан hайн, үлдэхэдэ, эдеэн hайн, ундаа харяахада, уhан hайн, зүдэрхэдөө, нойр үргэhэн үнэлдэг.

Үглөө маргаашые түйлаха шадабаригүй hуланнуд хөөрхэй. Муу ябадалтай, мууда нэрбэгдэhэн, ухаангүй болоhон убэштэй, аргалха аргагүй бологшо амитад бүгэдэ хөөрхэй. Урда хэhэн үйлын үреэр зобоод, зоболонhоо мултараад, hайн ухаантай хүнэй бэе олоод, жаргалангүй зободог тэдэ амитад бүгэдэ тэгшэ хөөрхэй.

Тэрэ сагта нүгөөдэ хүн ниидүүлэгшэ багша хүнhөө иигэжэ hураба: «Ай, энэ мэтэ зоболонгүй, үнэн ябаха хүн ямараар ябахада болохо бэ?».

hургагша хүн иигэжэ хэлэбэ:

«Ай, нүхэр, дээдэ ухаантай хүн бол, ухаан hэргэлэн болбол, үлзытэй дээдэлжэ, эсэгэ эхэ шүтөөлгэ гурбаниие ашыень хүндэдхэн хүндэлхэ hаналаар ябабал, дээдэ эрдэм эб эмхитэй нангилан hураад, хилэнсэтэй муу нүхэртэй бү нүхэрлэ. Уулзаад, үгэ хэлсэхэ жама ёhо бии тула хэмжээгүй элдэб үгэ бү хэлэ.

Хутагтанhаа үлүү эрдэм үгы тулада эрдэм hурабал, омог дээрэлхүү (ябадал) бү үүдхэ.

Дээдэсhээ үлүү абаржа шадахагүй тулада абарагдаад, тиимэ, иимэ гэм бү хэлэ.

Хүн амитанай сэдьхэл хорлогшо сухал нисваанис байдаг тула өөhэдынгөө ухаан сэдьхэлые харуулдаhандал адли сэбэрлэжэ ябахые гуйнам».

Нүгөө ниидүүлэгшэ хүнhөө баhа тэрэ хүн hураба ха: «hургаал хэрэгтэй хүн ямар байха бэ? hургаал хэрэггүй хүн ямар бэ?».

Мунхаг ухаатай, муу мохоо, юумэ мэдэдэггүй хүндэ hургаал хэрэггүй. Өөрынгөө бэе ехэтэ тоодог омогтой тэнэг хүндэ hургаал хэрэггүй. Гэмтэй гэмгүйень мэдэнгүй үhэригшэ хүндэ hургаал хэрэггүй. Тэрээндэ туhалха хэрэггүй. Бүхы юумэндэ шунагша хүндэ hургаал хэрэггүй, уймараар гоёмсуу доожогүй хүндэ hургаал хэрэггүй. Ухаантай, дээдэсhээ тэргэлэгшэ хүндэ hургаал хэрэггүй, элдэбээр баhагдаха дорьбогүй нүхэртэй хүндэ hургаал хэрэггүй. Гэмгүй ухаантай хүндэ өөдэрхэгшэ хүндэ hургаал хэрэггүй, эд, мал, зөөриеэ худалдаhаар угырэгшэ хүндэ hургаал хэрэггүй.

Энэ ба хойтын мүртэ hурхээтэжэ, омог бү гарга, Хэлбэржэ, олон янзаар иишэ-тиишээ бү урба. Нүхэртөө орхигдожо, мууе бү хэ. Муутай муу, hабагүй үгэ бү хэлэ, hанамсаргүй элдэб үгэ бү хэлэ. Муу hанаатай хүнтэй хэрэг бү зүбшэ, мууе hанажа, элдэб зан бү гарга, хоролхожо, хүнэй мууе бү малта, хобой муу, hайн үгэ бү зөө, худалаар элдэб буруу үhөө бү хэлэ. Сэдьхэлээ шэн hанаан зүрхэндөө шэнжэлжэ үзээд эхилэ. hанаамсаргүй бү hальхайра. Гэнтэ нүхэртөөшье, хүндэшье бү этигэ. Гэнэдэжэ, хүнhөө урид буруу юумэ бү мөөрэ. Ондоо хүнэй юумэндэ бү шунахайра. Хүндэ дээрэлхы буруу үгэ бодолгүй бү хэлэ.

БУЗАР ХИЛЭНСЭ анхаржа яба. Сүлөөгүйб гэжэ hайнhаа бү алгаса. Шадалгүй байжа, наншалдаан руу бү оро. Ухаатан дээдэстэ үгэ хэлэжэ, зүбые дуула. Изагуур муута муу ябадалтанда ойртонгүй холо яба. hанаhан юумээ хаа хаанагүй ярижа, бү хөөрэ. Ушарха hалахада, бү гомдо.

Үлзытэй hайн hанаанhаа бү холодо, боди сэдьхэлээ бү марта, хамта олоной нангин хэрэгтэ үйлэдэ, hальхай эхэнэртэй бү хөөрэлдэ.

hанаhан бүхэнөө хүндэ бү элирхэйлэ, тэрэ-гэжэ гэжэ бү hайрха, тиигэхэ-иигэхэ гэжэ бү ноёрхо. Олоной hанаа хүлеэ. Өөрөө сэсэрхээд, бү уурла, ушар олонгүй hонирхоод, бү урба. Үгэбэл, харамлангүй үгэ.

hахил санаар хүртэбэл, заабари, ёhоорнь яба. Хүлисэбэл, хуягтай адли, хэшээбэл, батата hайн мүн. Мартангүй hанажа ябабал, шэнжэлэл, бисалгал мүн, эрдэм мэдэл hайн бол, бэлиг мүн.

Мунхаг хүниие hургахыо оролдоходо, үйлын үри, тэрэнь мэдэхэгүй тулада hургагша хүн өөрыгөө зобоомой. Мунинха хүниие шангаар хорибол, галзуурха тула, hайн үгөөр аргынь оложо, номгодхохо, уур сухалтай хүниие шэрүүн хэлэхэдэ, аюул болохо тула, урмашуулжа ойлгуулха.

Омогтой тэбдүү хүниие дарлажа хэлэхэдэ, гомдохо тула нэрэ солыень магтан баярлуулжа хэлэ. Дээрэлхүү хүниие хүхеэжэ магтабал, буруу хэрэг гараха тула өөгшөөнгүй орхи. Атаархагша хүндэ зохидоор байхагүй боя, гомдохо тула бодолтой хэлэ. Харамша хяhуур хүн нэгэ хайрсаг шиирэ бүтөөр үгэхөө хармалха тула наймаа бү хээрэй. Хулууша хүнтэй нүхэрлэбэл, зоргоороо hураха тула доройтон дооро hуудалда орожо, бүхы наhанай тэгшэ ябадал алдагдана.

Ажалай ветеран Бальжит Эрхитуевна БУДАЖАПОВА хуушан монголhоо оршуулба.

Алексей Бадаев
Юртэмсын дивасанай оронуудаар
(Замай тэмдэглэл)

1. Агаарта түрэһэн бодолнууд

Ороноймнай ниислэл Москва хотын Шереметьево-2 гэжэ уласхоорондын аэропортын бетон хушалта дээрэһээ «Ил-86» түхэлэй агаарай томо гэгшын онгосын хүндөөр дэгдэхэдэ, бидэнэй сэдьхэлые хүлгөөһэн, һанаасмнай яһала зобоохон сагууд аяар холо, арадемнай үлэбэ. Энээхэн агшамай өрэхые үнинэй хүлеэжэ ядаһанаа, өрэхэ гү, али үгы гү гэжэ зарим ушарта этигэхээ болёодшье ябаһанаа, хүлеэгдээгүй элдэб һаад түбэгтэй, арсалдаа, эндүүрэлтэй олон юумэ яагаад дабажа гараһанаа, эндэ дурдаһанай үлүү бээ даа.

Бидэнэй гэхэдээ, наһанайнгаа хани нүхэрые нэн түрүүн тухайлжа һанаһан байхаб. Ном, газетэнүүдтэ уншагдаһан, кино, телевизортэ харагдаһан, тиигэжэ ухаан мэдэрэлдэмнай бүхөөр хадуугдаһан жэгтэй һайхан үльгэр домогой орон нютагууд, түхэреэн жэлдэ нюсгөөр шахуу амидардаг, ажаһуудаг зониинь Цэжэб Очировна бидэ хоёрые мүнөө угтажа абахаяа байна ха юм.

Бидэнэй гэхэдээ, холын Сингапур, Малайзи оронуудта аяншалгада зориһон Россин уран зохёолшодой, бүлэнэрэйнь бүлэгые баһа һанаандаа оруулһан байхаб. 32 хүнһөө бүридэһэн олон үндэһэ яһатанай бүлэгтэ чукча Юрий Рытхэу, казах Аким Тарази, балкарец Жагафар Токумаев, еврей Давид Константиновский, ородууд Олег Дмитриев, Валентин Ежов болон бусад нүхэд оролсоо юм.

Аяар 350-яад хүниие багтаадаг «Ил-86» түхэлэй совет аэробусой һандалинууд дээрэ бидэнэр һуужа һуунабди. Иимэ олон зониие нэгэ доро абадаг агаарай онгосын гурбан уужам һаруул салонуудайнь урагша хойшоо һунаһан гурбан рядуудта 4—4 креслэ табяатай. Салонуудынь үндэрхэн үнээтэй, гонзогор уужам таһалгануудые һануулха юм. Иимэ самолёдто түрүүшнхээ һуунаһан хүндэ угаа һонин бээ даа. Үдэрэй гэрэлтэй лаампануудаһана, агаар сэбэрлэн һэрюудхэдэг кондиционернүүд абяагүйхэнеөр хүдэлнэ. Иимэ түхеэрэлгэгүйгөөр халуун орондо амидарха, ажаһуухань хэсүү юм байна гэжэ саашадаа мэдэрээ һэмди. Халуун оронуудай гэр байранууд, магазинууд, автобусууд бүхэн иимэ түхеэрэлгэтэй. Экваторай халуун наран доро тэрэнэй түһаар ехэшье ядарагдаагүй гэжэ уридшалан тэмдэглэе.

Хоолоор, үндаар хангадаг стюардесса басагад рядай хоорондуур иишэ тиишээ һүндэлнэ. Тэдэнэр ошодог оронуудайнгаа хэлые, нэн түрүүн англи хэлэ арга бэшэ мэдэхэ ёһотой юм байна. Ородоор мэдээсэл хэгэд, һүүлдэнь англи хэлээр дабтана. Һуулганайногоон хабтаһатайшуулда — эдэмнай гол түлэб совет эрхэтэд—хуурай грузин архи, пивэ, суута американ кока-кола гэхэ мэтэ унданууд дурадхагдаба. Иимэ улаан хабтаһатайшуул—эдэмнай хариин зон-бишыхан амһартатай коньяк үшөө амталха азатай байба. Пассажирнуудай иигэжэ илгагдажа эхилһэниинь гайхамаар болоодхёо бэлэй. Харин байтараа, яһала амтатай, элбэгшье, манай доторой ниидэлгэндэ үгтэдэгтэ орходоо һураггүй һайн шанартай удэшын хоолой асарагдахада, тэрэ гайхалнайшье дэгдэшоо һааб даа.

3 час 40 минута ниидээд, самолёднай түлишэ, тоһо нэмээжэ абахаяа Ташкент хотодо бууба. Газаашаа гаража, үни урдань агуухээ Чингиз хаанай сэрэгүүдые хараһан Узбекистанай үндэр тэнгэри өөдэ үреөһэнш нюдөөрөө шагааха хубигүй байһандаа халта голхороо һэмби. Хожомдоһон графиктаа орохо гэжэ лётчигууд яараа юм ха. Тиигээдшье тэнгэри үүлээр бүрхөөгдэһэн жэжэ бороо орожо байба.

Халаглахаар даа... Холын 1976 оной бүгшэм халуун намар һанаандаа ороодхибо.Ази, Африка түбинүүдэй залуу уран зохёолшодой нэгэдэхи конференци тиихэдэ Ташкентдэ үнгэрэгдэһэн юм. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь, поэт Роберт Рождественскийн толгойлһон хорёод хүнүүдһээ бүридэһэн совет делегацида би оролсожо, эндэ ерэхэ хубитай байһан хүм. Хэдэн үдэрэй туршада болоһон һонирхолтой суглаанууд, уулзалгануудта хабаадалсаһан, хари гүрэнэй олон уран зохёолшодтой танилсаһан, элдэб аяншалгануудта ябалсаһан байгааб. Одоол тиихэдэ мэдээжэ чукча поэт Антонина Кымытвальтай Цэжэб Очировнам танилсажа, саашадаа өхэр нүхэсэһэн юм. Якут Алексей Михайлов, туркмен Анаберды Агабаев, белорусс Владимир Гниломедов, алтаец Бронтой Бедюров (мэнэ һаа үнгэрһэн Россин уран зохёолшодой өхэ хуралдаан дээрэ тэрэмнай ажал хэрэг ябуулдаг секретарияр үнөөгөө абалган, уран зохёолшодой шэнэ засагай түлөө тэмцээн болоо...

Һүүлдэ дуулахадам, үнэхөөроошье тиимэ байгаа. Бидэнэй һунгаһан 6 делегат: Баир Дугаров, Гунга Чимитов, Цырен Галанов, Светлана Захарова, Булат Жанчипов, Доржо Эрдынеев болон Буряадай зохёолшодые толгойлһон Николай Дамдинов, «Байгал» журналай ахамад редактор Сергей Цырендоржиев үшөө уригдаһан гурбан хүн съезддэ хабаадалсаа. Тэдэнэй хөөрэһөөр тухайлхада, дээрэ хэлэгдээшэ тон зүб шэнги. Иимэшүү хоорэлдөөн Россин литературын саашанхи хүгжэлтэдэ туһатай байха юм гү даа?

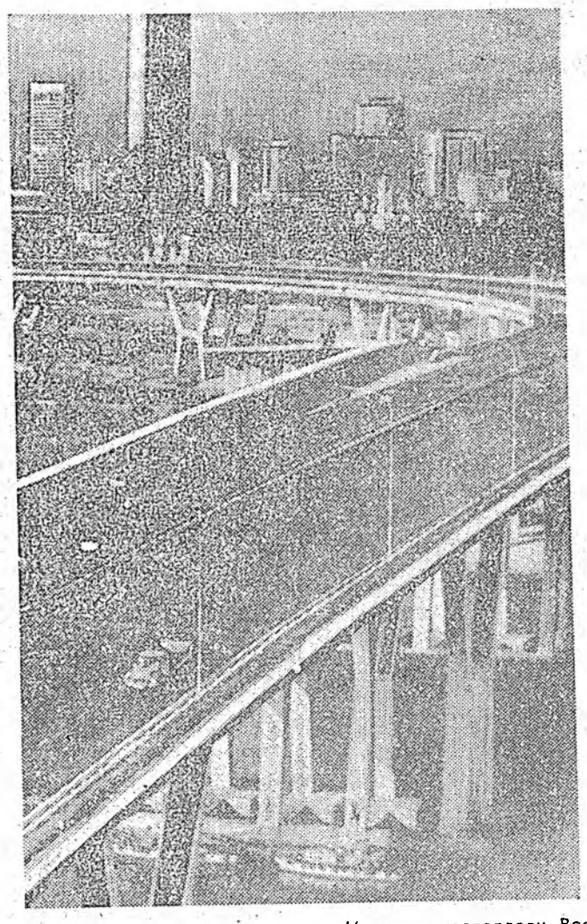

1979 ондо Буряад орондо айлшалһан Ленинград хотын уран зохёолшодой делегацида Юрий Рытхэу оролсоһон юм. Поэт, оршуулагша Илья Фоняков тиихэдэ ябалсаа һэн. Тиихэдэ би Илья Олеговичтэй танилсажа, иленгаяа 1980 ондо харюу болгон, Ленинград ошоһон булэгтэ оролсоһоноймм удаа хоорондемнай зохёохы холбоо бариссан бүхөөр бейгуулагдаа бэлэй. Һүүлэй арбан жэлдэ барлагдаһан номуудтам оруулагдаһан шүлэгүүдэйм олохонике тэрэ шадамар бэрхээр оршуулһан юм. Мүнөөшье шэнэ ном дээрэм хүдэлжэ байнхай.

Съезд тушаа хөөрэлдөөндэ поэт Олег Дмитриев хабаадалсаа һэн. Энэ мантан томо, үгэ хүүргүй хүниие харахадаа, урдань 20—30 жэлэй саана Москвагай Литературна институтдай дэргэдэ һураже байхадаа уулзадаг шуран залуу нүхэрни гэшэ гү гэжэ тээлмэрдэхээр байгаа. «Советский писатель» хэблэлдэ 1964 ондо хэблэгдэһэн «Человек идет» гэжэ ород хэлэн дээрэ гараһан ном соом Олегэй олон оршуулганууд хабсарагдаһан юм. Мүн саашадаа Николай Дамдиновай, Владимир Петоновой шүлэг, поэмэнүүдые тэрэ оршуулһан юм.

Уран зохёолшодой энэ бүлэг соohоо таниха хүнүүд гэбэл, поэт Людмила Щипахина, поэт-оршуулагша Татьяна Стрешнева гэгшэдые дурдажа болохо байна. 1957 ондо Москва ошоходоо, Литературна Дээдэ курсада һураже байһан Дамба Жалсараевайда залуухан Людэ Щипахинатай ушарһан хүм. Тэрэ гэһээр бэлигтэй энэ шүлэгшэн орон соогоо, хилын саагуур мэдээжэ болоо, олон номуудые хэблүүлээ. Харин Татьяна Валерьевнатай танилсаһан ушарнай иимэ. Хорёод жэлэй саана ёһотой. Москвада ямар нэгэн томо хэмжээ ябуулга тиихэдэ үнгэрэгдэнэн юм бээ, би һананагүйб. Николай Дамдинов, Владимир Петонов бидэ гурбан ородой суута поэт Ярослав Смеляковойдо юундэшьеб айлшалһан байгаабди. Тиихэдэ Ярослав Васильевичай хани нүхэр Татьяна Валерьевнатай танилсаа бэлэйбди. Урдань Татьяна Стрешнева гэжэ оршуулагшын нэрэтэй ушардаг байгдаа. 40—50-яад онуудта тэрэ манай нютагаар ябадаг, Цэдэн Галсановай, Чимит Цыдендамбаевай шүлэгүүдые ород хэлэн дээрэ оршуулдаг байһан юм.

— Буряад орон гээшэ сэдьхэл мэдэрэлдэмни ороһон юм, — гэжэ мүнөө уулзахадаа, тэрэ хэлээ һэн.—Залуу ябахадаа, нютагайтнай гоё һайхан байгаалитай, нангин Байгал далайтайтнай, ажалша бэрхэ хүн зонтойтнай харилсаха хубитай байһан хүм.

Залуугайнгаа тэрэ хаһые, Буряад оронние, арад зониие зүрхэндөө дүтөөр һанадагби.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сингапурай мүнөөнэй шарай.

Авторай фото.

(Үргэлжэлэлнь хожом гараха).

Буряад орондо Буддын шажанай мүндэлһөөр 250 жэлэй ойдо

ТҮҮХЫН ХУУДАҺА ИРАХАДА...

«Буряад үнэн» газетэдэ 1991 оной... «Гэгээн һургаалай гэрэлтэ зам» — гэһэн Т. Менжегийнэй статья уншажа, түүхын хуудаһа ираже, бодолоо гүйлгэхэ ушар гараба.

Буряад орондо Буддын шажанай дэлгэржэ эхилһээр 250 жэлэй ойдо зорюулагдаһан түүхын баримтануудай толи эндэ байна. Тиихэдээ 1741 ондо Буряадай газар дайдада анха түрүүшын дасан баригдаа һэн гэжэ автор бэшэнэ. Бидэ энэ үеһөө тооложо, Буддын шажанай 250 жэлэй ойе тэмдэглэхээ байһамнай зүб болоно. Гэбэшье, Буддын шажанай Буряад орондо дэлгэржэ эхилһэн сагынь урдуур байха гэжэ манай нютагай үльгэршэ, түүхэшэ үбгэд хэлэдэг бэлэй.

Жэшээнь, 1729 ондо Хори буряадай тайшаа Шодо Болтирогой гэгшэ Монголой Лубсан Намжал гэжэ ламатай байһан ха. Тэрэ «ЮМ» гэжэ монгол хэлэн дээрэ барлагдаһан арбан зургаан боти номоо эшэгы гэртээ тахижа байдаг һэн гэхэ.

1732 ондо Хориин тайшаа Рэнчэн Шодын, хоёрдугаар тайшаа Олбори Дашын үе сагта Хориин буряадууд (хилын табигдаһан саг хүрэтэр) Жэбзэн-Дамба хотогтын (Хэжэнгэдэ Хутагта гэдэггүй) Хүреэндэ мүргэлтэй байһан болоно. Тэрэ үе сагта Сэлэнгэ ба Хори нютагуудаар түбэд, мүн монгол ламанар дүүрэн байна. Хэжэнгын дасанда эгээн һүүлшын шэрээтэ лама Хөөрхэ нютагай «Тэхээн багша» гэжэ хүн байгаа. Тэрэ 7 жэлдэ шэрээтын зэргэтэй ябаа. Эндэ шойрын һургуули, шоо-зурхайн, эмэй болон бусад һалбариин сурталнуудые шудалдаг байһан юм.

Манай эндэхи дасанда «Хэжэнгын табан наран» гэжэ суурхаһан ламанар түбэд эрдэмэй дээдэ шатада хүрэһэн гэлсэдэг.

Мүнөө үедэ Хэжэнгэдэ жаран хашарай субарга бариха гэжэ хараалагданхай. Энэ аргагүй ехэ ажал ааб даа. Урдань энэ субарга тухай дууе шэхээрээ дуулаһаншье һаа, мүнөө мартаһан байнаб. Гэбэшье, хоёр бадагынь иимэ:

Жаргалтай Хэжэнгын
хойморто
Жаранхан хашарай Субарга,
Жаранхан хашарайнь
Субарга —
Заяанһаал бүтэһэн
хэлбэритэй.
Уужамхан Хэжэнгын
хойморто
Олонхон хашарай Субарга,
Олонхон хашарайнь
Субарга —
Утайн сүмын хэлбэритэй.

Энэ дууе мэдэхэ хүнүүд байгаа ёһотой. Тэдэнэр үргэлжэлынь һануулан башэнэ бээ гэжэ найданаб.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ.

Хэжэнгэ.

ШУДАРГЫ БЭРХЭЭР АЖАЛЛАГШАД

Үнэрһэн жэл Нүхэдэй райондо һайнаар дүүрээшье һаа, 1991 он хүдэлмэришэдэй урда ушөө шанга эриитэ табиба. Юуб гэхэдэ, үнэрһэн жэлдэ районой ажалшад гүрэнэй түсэб гаргаа мяха, хониной нооһо тушаалгаар дүүргэ һэн. Районой іоһон ажахын дүрбэниинь лэ гүрэндэ һу худалдаха түсэбоо арай шамай дүүргээ гээшэ. Энэ хадаа «Первомайский» гэжэ үүлтэртэ малай завод, «Память Ербанова», Нүхэдэй совхозууд, «Сибиряк» колхоз болоно.

Район соо нэгэ үнөөн бүриһөө 2873 килограмм һүн һаагдаһан байха юм. Энэнь, 1989 онойхидо орходоо, 304 килограммаар бага болоно. Эндэ Нүхэдэй совхозой һаалишад бусадтаа орходоо һайн үрэ дүн түйлаһан байна. Харин һаалиин фермэнүүдэй дундаһаа Новоленинскэ, Большебаяновска, Нүхэдэй фермэнүүд һу һаалияа дээшэлүүлээ юм.

— Манай фермын бэрхэ һаалишад Юлия Сайдукова, Лариса Хархенова, Мария Башкуева гэгшэд абаһан уялгануудаа дүүргэхын хойноһоо шармайн ороолдоно. Мал адуулагшад Ким Марханов, Вячеслав Рубцов, аха дүүнэр Малаховууд адуулһан малаа һайнаар бэлшээхые ороолдоно, — гэжэ Хадахаанай фермые даагша И. К. Стариков хөөрэнэ.

ХҮҮГЭДЭЙ ХАНИ БАРИСААН

Надежда Васильевна Инкижинова багшалжа эхилһээр 30 жэлэйнгээ ойн һайндэрые һаяар тэмдэглэхэнь. Хүтэлигэй дунда һургуулида багшалдаг нүхэр Инкижинова һурагшадаа амиды байгаалитай дүтөөр танилсуулжа, элдэб һонин зүйлнүүдые хэшээл буридөө хэрэглэжэ байдагынь дуулаха, харахада урма зориг бадарууллаг юм.

Багшын дүй дүршэлтэй болоһон Надежда Васильевна нээмэл хэшээл үнгэргэжэ, залуу багшанарта оорынгөө ажалай баян дүршэл дамжуулан үгэнэ. Багшанарһаа гадна, түрэлхид, төөдэй, таабайнуудаа хүндэмүүшэ ёһоор угтажа, һургуулиингаа кабинедүүдые харуулһан, хөөрэлдэһэн байна. Жэшээнь, һургуулиин долоодохи классай һурагшадай уран гараар нэхэгдэһэн шагабша оймһон, амтата эдеэ хоол түрэлхидые баясуулба. Юуб гэхэдэ, Надежда Васильевна һурагшадтаа юумэ хайшан гээд эсхэжэ, гоёор нэхэжэ, оёжо һурахые заажа, харуулжа үгэдэг заншалтай. Һурагшадай ороолдожо, нарин уран гараар бүтээгдэһэн зүйлнүүд тэдэнэй эмхидхэһэн яармаг дээрэ найманлагдажа, сугларагшадай урма баяр халяаба.

В. СУШКЕЕВ.

Сонгор экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«Үглөө». 10.00—Шухала асуудалаар репортаж. 10.50—М. Шатров. «Так победим»—фильм-дуужг. 13.00—Шэнэ һониной альбан. 13.15—Хүүгэдтэ домкуулга. 16.00—«Перед экзаменом»—уран һайханай фильм. 17.10—Гэр бүлын альбом. 17.25—Мультфильм. 17.35—Хүүгэдэй хүгжэмтэ клуб. 18.20—Чемпионуудтай хамта. 18.35—Баримтата фильм. 19.15—Фольклорно «Волочовники» ансамблиин концерт. 19.30—Шэнэ һониной альбан. 19.45—Политическэ темдэдэ хөөрэлдоон. 20.15—«Деловой курьер» домкуулга. 20.30—Мультфильм. 20.45—«Нет чужой земли»— уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00—Время. 22.45—«Вид» дурадхана. 23.30—Кинопанорама. 01.10—Уласхоорондын шэнэ һониин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Карели түхай. 9.35, 10.35—Географ. 8-дахи класс. 10.05, 11.05—Француз хэлэн. 11.35, 12.35—Түүхэ. 7-дохи класс. 12.05—Менеджер Шкляр болон бусад. 13.05—Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Финляндиин ба СССР-эй сүглуулагдамал командануд. 14.25—Уласхоорондын шэнэжэлэл. БУРЯАДАЙ ТЕЛЕВИДЕНИ. 18.05—Киноочерк. 18.25—Хүдөөгэй ажал хэдэгүүд. 18.35—Эрдэмтэд юу дурадхаяб. 18.45—Оёдолой «Туяана» нэгэдэлһээ репортаж. 19.00—Байгал. 19.20—«Оёдолой «Туяана» нэгэдэлһээ репортажай үргэлжэлэл. 19.35—Байгал (буряадаар). 19.50—Соносхолнууд. МОСКВА. 19.55—Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Финляндиин ба Канадын сүглуулагдамал командануд. 22.00—Время. 22.45—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.45—Н. Паганини. «Венецианска карнавал». 23.55—Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. США-гай ба СССР-эй сүглуулагдамал командануд.

Кино, театрнуудта

РУССКИЙ ДРАМТЕАТР

«Жанна»—в 19.

«ДРУЖБА»

«Фантазеры»—в 9-50, «Подземелье ведьм»—в 11-30, 15-10, 17-10, 19, «Защитники животных»—в 13-20, 20-50.

«ПРОГРЕСС»

Красный зал—«Столкновение» — в 9-40, 11-40, 13-40, 15-40, 17-40, 19-40. Зеленый зал — «Тысячелетие»—в 10-20, 12-30, 14-40, 16-50, 19.

«ОКТЯБРЬ»

«Счастливые дни муми-троллей»— в 9-40, «Под северным сиянием»—в 11-10, 13-40, 18-20, «Мистер Индия»—в 16, 20-40, «Зита и Гита»—в 15, 17-30.

Правда Буряатии мүнөөдэрэй номерта

Республика дотор ленинскэ коммунис субботнигой болоҗо үнгэрһэн тухай мэдээсэлнүүдээр газетын нэгэдэхи хуудаһан эхилнэ. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси тухай информационно мэдээсэл, «Худалдаа наймаанай налог абаха тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри тухай материалнууд мүн лэ энэ хуудаһанда үгтэнэ.

Гүрэн түрэмнай социальна талаһаа хамгаалгые урдандаашье сахидаг һэн, тэд дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ шиидхэгдээгүй олон асуудалнууд гаража ерэнэ. Ажалладаг хүнүүдые хамгаалха асуудал мүнөө хурсаар табигдана. Үхибүүд, инвалидууд, пенсионернүүд, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнэрэй байдал ажалладаг хүнүүдһээ дулдыдана ха юм. Тэдэнииие хамгаалгын гол яншань хадаа ажалгүйдэлгэһээ һэргылгэ болоно. Манай республикада энэ хайшан гээд бэелүүлэгдэнэб гэжэ Буряадай ССР-эй ажалай болон социальна асуудалаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Д. Цыбикжаповай статья дотор хэлэгдэнэ.

Буряадай ССР-эй социальна страхованиин гүрэнэй таһагай инструктор М. П. Коротовагай «Сэхэ харахаа эшэхээр бэшэ» гэһэн гаршаг статья дотор Кабанскын райондо «Забота» гэһэн программын хэр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хэлэгдэнэ. Эрэмдэг, ганса бэ хүнүүдтэ, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдтэ тус программын ёһоор 87 мянган түхэриг мүнгэнэй туһаламжа хүргэгдэһэн байна. «Забота» бага тэдхэмжэтэй хүнүүдтэ гаргаһан ехэ зо... рааланхай. ... колхоз, совхознуудай совет... жа, ажалша... лон профком... лүүлхэ зориг... нэ. Пр... 1990 ондо... 15 байра... кубометр... хабтагай шиф... сэ, 52 цент... ралтын байш... нуудта ошо... пенсионеркүүд...

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, РСФСР-эй КП-гэй Буряадай республиканска

Редакторай орлогшо
П. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. «Буряад үнэн» газетын редакци

Редакциин телефонууд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, хариусалгата секретариат — 2-50-52, секретариадай — 2-66-76, таһагууд: ниитэ-политическэ — 2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, 2-67-81; социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-69-58; соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай — 2-60-21 (даагшань), 2-57-63; ниитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй — 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-67-81; оршуулгын — 2-60-91; коммерческэ — 2-69-58; корректорнүүдэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай) — 2-35-95, манай корреспондентнүүд: Баргажанда — 91-1-44, Закаменскда — 31-61, Агинскда — 3-40-69.

КПСС-эй рескомой хэблэлэй телефонууд: директор — 2-37-32, бухгалтери — 2-33-77, вахта — 2-56-62.

Газетэ жэлдэ 260 дахин гараха.
Хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй
Газетын индекс 50901 Тираж 86000
Хэблэлдэ тушаагдаһан саг: 24.00.

Буряадай ССР-эй Госкомиздатай республиканска типографида газетэ барлагдан хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.